

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Β'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 25 ΙΟΥΝΙΟΥ 1882

ΑΡΙΘ. 49 20

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. — Τὸ ζήτημα τῶν ὁρίων. — Δημητρίου Ῥοδοκανάκιδος: Βιογραφία λογίων Ἰουστινιανῶν ἐν Χίφ γεννηθέντων 1348—1819: Φραγκίσκος Κάμπης Ἰουστινιάνης (τέλος). — C. B. de Lagrègue: — Αἱ κατακόμβαι τῆς Ῥώμης. — Ἡ Ἀλβανία καὶ ὁ Σκενδέρβης. — Δημητρίου Αἰνιᾶνος: Βίοι τριῶν ἐξόχων γυναικῶν. — A. Geneva: Πολιορκία τῆς Φλωρεντίας. — Βιβλιογραφικὸν Δελτίον.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ

Τὸ ζήτημα τῶν ὁρίων εἶναι ἐκ τῶν αἰνιγματῶν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀγνοοῦμεν ἂν ἤθελε δυνηθῆ νὰ λύσῃ καὶ αὐτὸς ὁ Οἰδίπους. Ἐνῶ ἐκοιμώμεθα ἤσυχοι ὅτι αἱ σχέσεις ἡμῶν μετὰ τῆς ὁμόρου ἐπικρατείας ἦσαν φιλικαί, ἀφουπνίσθημεν αἴφνης ὑπὸ κλαγγῆς ὄπλων καὶ ἤχων σαλπίγγων, σαλπίζουσῶν ἐμβατήρια. Κατ' ἀρχὰς ἐνομίσαμεν ὅτι διατελοῦμεν ἔτι ὑπὸ τὸ κράτος ἀπατηλοῦ ὄνειρου, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπέισθημεν ὅτι εἰς οὐδὲν ἐνείχето ὁ Μορφεὺς εἰς τὰ περὶ ἡμᾶς γινόμενα. Ἠρωτήσαμεν τί συμβαίνει; καὶ μετ' ἐκπλήξεως ἐμάθομεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι προσέβαλον τοὺς ἡμετέρους καὶ ὅτι πόλεμος διεξάγεται κατὰ τὴν μεθόριον γραμμὴν, ἀπαιτῶν ἀποστολὰς ἐπικουριῶν καὶ πολεμοφοδίων, καὶ ἀπειλῶν νὰ λάβῃ μεγάλας διαστάσεις, οὐδὲν ἦσσαν ἢ νὰ ἀναφλέξῃ γενικὴν πυρκαϊὰν κατὰ τὴν Ἀνατολήν. Ἠκούσαμεν ἡρωϊκὰ κατορθώματα, τροπὰς καὶ φυγὴν ὀλοκλήρων στρατῶν ὑπὸ δρακὸς ἡρώων, εἶδομεν δημοσιευομένας μαχῶν περιγραφὰς, ἀμιλλωμένας πρὸς τὰς ὀμηρικές, καὶ ἐνομίσαμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι μετεφέρθημεν εἰς ἄλλους αἰῶνας, ἂν οὐχὶ εἰς Γασκωνία. Ἐν τούτοις ὁ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀντιπρόσωπος ἔμενε ἐν μέσαις Ἀθήναις καὶ ὁ ἡμέτερος ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ πόλεμος εἰς τὰ σύνορα διεξήγето πεισματῶδης καὶ φονικῶτα-

τος, ὡς ἰσχυρίζοντο οἱ φιλαλήθεις ἀνταποκριταὶ τῶν ἐφημερίδων, — πόλεμος ὁμῶς ἀκήρυκτος, πόλεμος πρωτοφανὴς εἰς τὰ χρονικὰ τῶν πολέμων, προωρισμένος νὰ ἐγκαινίσῃ νέαν ἐποχὴν, καθιστάμενος ὑπόδειγμα, ὅπερ πιστεύομεν, ὅτι θὰ σπεύσωσιν νὰ μιμηθῶσιν ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ καὶ αἱ λοιπαὶ Δυνάμεις, — αἱ δὲ κυβερνήσεις τῶν ἀλληλοκτονούντων στρατῶν ἐξηκολούθουν ἀνταλλάσσουσαι φιλοφρονήματα! . . . Τὸ κοινὸν ἡγώνια καὶ ἠπόρει, ἀλλ' ἡ κυβέρνησις ἐσίγα, μὴ κρίνουσα καλὸν νὰ χύσῃ ὀλίγον φῶς ἐπὶ τῶν διαδραματιζομένων, ἀλλ' ἀφίνουσα ἐλεύθερον τὸ στάδιον εἰς τὰς γονίμους φαντασίας τῶν νεολόγων. . .

Ἐκαστος ἡμῶν, ἀγνοῶν τί τέξεται ἢ ἐπιούσα καὶ μὴ ἐπιθυμεῖ νὰ εὗρεθῇ ἀπαράσκευος πρὸς ἄμυναν, ἔσπευδε νὰ ἀκονίσῃ τὸ ξίφος καὶ νὰ καθαρίσῃ τὸ πυροβόλον του... ἀλλ' αἴφνης τηλεγραφήματα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀνήγγειλον ὅτι τὰ πάντα διευθετήθησαν, ὅτι ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἀπεσύρθη ἐκ τῶν ἀμφισβητούμενων θέσεων, καὶ ὅτι Τοῦρκοι ἐπίτροποι ἀνεχώρησαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν ἡμετέρων χαράξωσι τὰ νέα ὄρια, ἔστω καὶ μετὰ τινος ὡς πρὸς τὴν Γούνιτσαν ἐπιφυλάξεως. Οὕτω λοιπὸν κατέπαυσε ὁ καταλαβὼν ἡμᾶς πολεμικὸς ὄργασμός, ἕκαστος ἀποθέσας εἰς τὴν γωνίαν τὸ πυροβόλον καὶ κρεμάσας εἰς τὸν

τοῖχον τὸ ξίφος παρεδόθη αὐθις εἰς τὸ ἐγκαταλειφθὲν ἔργον του, ἡ Ἀνατολή ἐσώθη ἐκ τῆς ἐπαπειλούς αὐτὴν πυρκαϊᾶς, καὶ ἡ Τουρκία ἐξησφάλισε δεκαετίαν τουλάχιστον ὑπάρξεως! . . . καὶ τοῦτο, χάρις εἰς τὴν παρέμβασιν τοῦ μὲν καὶ εἰς τὴν μεσολάβησιν τοῦ δέ. . .

Ἄλλά, τί πράγματι συνέβη; οἱ παρὰ τὰ μεθόρια στρατοὶ συνεκρούσθησαν τῷ ὄντι; — καὶ ἂν συνεκρούσθησαν τίς ἤρξατο χειρῶν ἀδίκων; — Πῶς δὲ ἐπῆλθεν ἡ αἰφνιδία ἐπὶ τὸ εἰρηνικώτερον τροπὴ, καὶ εἰς τίνος ἀληθῶς τὰς ἐνεργείας ὀφείλεται αὕτη; . . . Ταῦτα πάντα μένουσιν εἰσέτι μυστήριον, διότι ἡ κυβέρνησις δὲν ἠδύοχησε νὰ ὀμιλήσῃ ἔτι σαφῶς, περιμένουσα ἴσως νὰ πράξῃ τοῦτο ἐνώπιον τῆς Βουλῆς.

Ἄς περιμένωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὴν εὐτυχῆ ἐκείνην ἡμέραν, ὅπως κρίνωμεν ἀσφαλῶς τὴν κατὰ τὴν τοιαύτην περίπτωσιν διαγωγὴν τῆς κυβερνήσεως καὶ ἀποδώσωμεν τὸ δίκαιον ὁποῦ δεῖ, καθ' ὅσον σήμερον δὲν δυνάμεθα εὐσυνειδήτως ν' ἀποφανθῶμεν ἂν ἐπαίχθη κωμωδία ἢ ἱλαροτραγωδία, ἢ ἂν εὐρέθημεν πρὸς στιγμὴν ὑπὸ τὸ κράτος πολιτικῆς τινος φαντασμαγορίας.

II.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΙΔΟΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΛΟΓΙΩΝ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΩΝ ΕΝ ΧΙΩ ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΩΝ

1348—1819

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΚΑΜΠΗΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗΣ

(Συνέχεια τῆς ἀριθμὸν 10)

Τῆ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 1428 ἔτους, ὁ δούξ τῶν Μεδιολάνων Φίλιππος Μαρία Βισκόντης ἐπιθυμῶν νὰ εὐαρεστήσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ 1421 ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ διατελοῦσαν Γένουαν, ὠνόμασε τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μεδιολάνου Βαρθολομαῖον δελλὰ Κάπρα, κυβερνήτην

αὐτῆς. Ὁ σοφὸς οὗτος καὶ ἐνάρετος ἱεράρχης ἅμα ἐγκαταστάς ἐν τῷ δουκικῷ ἀνακτόρῳ ἔκρινεν ἐπάναγκες νὰ μεταρρυθμίσῃ τὴν τὸ κράτος διέπουσαν νομοθεσίαν, ὡς ἀσυμβίβαστον καὶ ἀκατάλληλον πρὸς τὴν χρηματικὴν καὶ διανοητικὴν κατάστασιν, εἰς ἣν τότε εὐρίσκετο. Προσκάλεσας λοιπὸν παρ' ἑαυτῷ τοὺς σοφωτέρους νομοδιδασκάλους ἤρξατο τοῦ ἔργου, ἀμέσως δὲ ἔγραψε καὶ πρὸς τὸν ἐν Χίω διαμένοντα Φραγκίσκον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας συνεδέετο διὰ φιλίας, παρακαλῶν νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν ἔχοντα ἀπόλυτον ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν του. Ὁ Φραγκίσκος ἅμα λαβὼν τὰ γράμματα τοῦ φίλου ἔσπευσε ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Χίου· ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς Γένουαν κατώκησεν παρὰ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ, ὅστις δὲν ἐπαύσατο μεταχειριζόμενος αὐτὸν εἰς σπουδαίας ὑπηρεσίας ὁσάκις αἱ διὰ τὴν μεταρρύθμισιν καὶ ἀναμόρφωσιν τῆς γενουατικῆς νομολογίας ὄραι ἐπέτρεπον αὐτῷ τοῦτο. Ἀποπερατώσας τέλος τὸ ἐπίπονον τοῦτο ἔρ-

(39) Πρωτογενῆς υἱὸς Μαργαρίτας τῆς θυγατρὸς τοῦ δόγη τῆς Γενούης (1363 καὶ 1370) Γαβριὴλ Ἀδόρνου, καὶ Πέτρου Ρεκανέλλη-Ιουστινιάνη, τοῦ κατὰ τὴν 7 Ἰουνίου 1363, ὅτε ἦτο διοικητῆς τῆς Μαόνας, ἀντὶ τριακοσίων πενήκοντα χιλιάδων ὑπερπύρων καὶ πεντακοσίων ἑτέρων δουκῶν ἐτησίως, ὡς φόρον ὑποτελείας, παραδιδόμενων εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορικὸν ἠθασυροφυλάκιον, ἀγοράσαντος διὰ λογαριασμὸν τῆς Μαόνας τὴν Χίον παρὰ Ἰωάννου τοῦ Ε'. Τὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δοθὲν αὐτῷ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ ἐν Βυζαντίῳ ἔλθοσι Ἰουστινιάναις, Ἰωάννη Παγάνου Ὀλιβερίῳ καὶ Ραφαὴλ Πασχάλῳ Φορνέτῳ, ὡς πληρεξουσίου τῆς Μαόνας, ἀπέκειται εἰς τὸ ἐν Γενούῃ ἀρχεῖον τοῦ Ἰουστινιανίου οἴκου, ἢ δὲ λατινικῆ μεταφράσει ἢ ὑπὸ τοῦ κλεινοῦ τῆς Γενεύης ἱεράρχου (1568—1578) Ἀγγέλου Λόγγου-Ιουστινιάνη τοῦ Χου γραφείσα, κατεχωρήσθη ἐν πολλοῖς συγγράμμασι (G o n g o r a, Real grandezza della republica di Genova, σ. 206—207, Β λ α σ τ ο υ, Χιακὰ, μεθ' ἑλληνικῆς μεθερμηνεύσεως, τόμ. Β', σελ. 228—229). Οἱ ἐν τῷ χρυσοβούλῳ τούτῳ ὄροι ἐπεκυρώθησαν τῆ 18 Ἰουνίου 1367 δι' ἐτέρου δοθέντος ὑπὸ τοῦ ἴσου αὐτοκράτορος, τῷ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐπίτῃδες εἰς Κωνσταντινουπόλιν μεταθάνει διοικητῆ τῆς Μαόνας Θωμᾶ Γουλιέλμου-Ἐρρίκου Λόγγου-Ιουστινιάνη. Τοῦτου μεταφράσεις εἰς τὴν Ἱταλικὴν καὶ τὴν Γαλλικὴν ἐδημοσιεύθησαν ἐν τοῖς συγγράμμασι Γκογκορᾶ (Real grandezza, σ. 207), Παγάνου (Genovesi nella Grecia, σ. 128), καὶ Ἰουστινιάνη (Histoire de Chio), καὶ οἱ ἐν τούτῳ πάλιν τῷ χρυσοβούλῳ ὄροι ἐπιβεβαιώθησαν δι' ἐτέρου τῆς 20 Μαΐου τοῦ 1440 ἔτους παραχωρηθέντος ὑπὸ Ἰωάννου Η', Παλαιολόγου (Foglieta, X, σ. 562) τῷ τοσοῦτον μοχθηρῶς ἢ ἀνεξετάτως συκοφαντηθέντι ὡς ἀνάνδρῳ ἢ προδότη ἐνδόξῳ καὶ ἡρωικῷ προμάχῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννη-Γουλιέλμῳ Λόγγῳ-Ιουστινιάνη ὡς θέλομεν ἐκθέσει ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ. Ὁ Γαβριὴλ ἐνυμφεύθη τῷ 1387 Μαργαληνέτταν τὴν μονογενὴ θυγατέρα τοῦ ἐν Χίῳ διαμένουστος τῆς Γενούης συμβολαιογράφου Δομενίκου νεωτέρου υἱοῦ Ἀνδρέου Κάμπε-Ιουστινιάνη συνδεσπότη Χίου, καὶ ἐκ πατρὸς θεοῦ τοῦ ἡμετέρου Φραγκίσκου, — ἐξελέθη τῷ 1382, μόλις τὸ ἑκατάκοντον τῆς ἡλικίας ἄγῳ

γον⁴⁰ ἀπῆλθεν εἰς Ἐνετίαν πρὸς τὸν δόγην Φραγκίσκον Φόσκαρην καὶ ἐκεῖθεν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1430 ἔτους εἰς Χίον, ἐνθα ἀφικόμενος μετὰ πολυώδυνον θαλασσοπορίαν ἔτυχε λαμπροτάτης ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ εἰς τὴν παραλίαν συρρεύσαντος λαοῦ, ὅστις ζητωκραυγῶν ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐν τῷ φρουρίῳ ἐπαρχεῖον. Ἐνταῦθα πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐδόθη συμπόσιον, ὑπὸ τοῦ ποτεστάτου Ραφαὴλ Μοντάλδου ἀδελφοῦ τῆς γυναικὸς του Θεοδωρίνης. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν θριαμβευτικὴν ταύτην ἐπάνοδον τοῦ ἡμετέρου Φραγκίσκου εἰς τὴν γενέτειραν γῆν ἐξελέχθη τὸ τρίτον διοικητῆς τῆς Μαόνας.⁴¹

Ἡ ἐκλογὴ αὕτη τοῦ Φραγκίσκου εἰς τὸν μαονικὸν τῆς Χίου θρόνον ὑπῆρξε λίαν εὐτυχῆς διὰ τὴν νῆσον, διότι ἂν κατεῖχεν αὐτὸν ἄλλος στερούμενος τῶν λαμπρῶν προτερημάτων, δι' ὧν οὗτος εἶχε προικισθῆ ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς πείρας, βεβαίως δὲν θὰ ἠδύνατο ὁ ἐξουσιαστῆς Ραφαὴλ Μοντάλδος καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν τριακόσιοι πολεμισταὶ ν' ἀποκρούσωσι τόσον ἡρωικῶς ἐπὶ ἐξήκοντα ἑπτὰ ἡμέρας καὶ νύκτας (11 Νοεμβρίου 1431 μέχρι 17 Ἰανουαρίου 1432) τοὺς ἀλλεπαλλήλους κατὰ τοῦ φρουρίου αὐτῆς κανονοβολισμοὺς⁴² τῶν ὑπὸ τὸν ἐνετὸν ναύαρχον Ἀνδρέαν Μοτσενίγον, εἰκοσιεπτὰ πολεμικῶν σκα-

διοικητῆς τῆς Μαόνας, τῆς ὁποίας κατεῖχε μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ἐρρίκου-Πέτρου καὶ Ἰωάννου, δύο ὀλόκληρα δωδέκατα, — καὶ ἐτελεύτησε τῷ 1435 ἐν Γενούῃ, κληροδοτήσας τοῖς υἱοῖς Φραγκίσκου καὶ Γαβριὴλ-Ἰακώβῳ-Μαρτίνῳ τὸ εἰς αὐτὸν ἀνήκον δωδέκατον τῆς Χίου. (Βλ. τοὺς ἐπισημασμένους τῶν Ῥεκανέλλων καὶ Καμπῶν γενεαλογικοὺς πίνακας, τοὺς Ῥιχεριανούς Πανδέκτας καὶ τὰς γενεαλογίας τὰς δημοσιευθείσας ὑπὸ τῶν Γισκάρδη, Βουναρόττη καὶ Χόπερ).

40) Michele Giustiniani, Gli scrittori Liguri descritti, σελ. 237, Federico Federici, Delle famiglie della Liguria: «Famiglia Giustiniani» Vincens, Histoire de Genes, τόμ. Β', σελ. 207, Leo, τόμ. Α', σελ. 776.

41) Pandette Richerianae, τεύχ. Α', φιλ. 25, στ. 3, κτλ.

42) Ἡ ἀκριβὴς ἐποχὴ καθ' ἣν ἐφευρέθη ἡ πυρτις, ἀπόλλυται ἐν τῇ σκοτίᾳ τῶν παραδόσεων καὶ ἐν ταῖς μυστηριώδεσιν ἐκφράσεσι τῶν ἀλχημιστῶν. Τοῦτο μόνον ἐκ τῆς ἱστορίας γινώσκουμεν, ὅτι, κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν Γερμανῶν, Ἱταλῶν, Ἰσπανῶν, Γάλλων καὶ Ἄγγλων, περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, συγκροτηθεὶς μάχας, τὸ πυροβολικὸν ἔσχεν ἐνεργὸν μέρος ἐν αὐταῖς, καὶ ὅτι, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἀρνησθήρησκει καὶ προδότηι ἐδίδαξαν τοὺς Τούρκους τὴν χρῆσιν αὐτῆς. (Ducange, Gloss. latin., τόμ. Α', σ. 675, Δ ο ῦ κ α ς, κ. 30, Χ α λ κ ο κ ο ν δ Ὑ λ η ς, βιβλ. Ε', σ. 123, Villani, Chron., βιβλ. XII, κ. 65, Muratori, Antiq. Italiae medii aevi, τόμ. Β', σ. 514, 515, Gibbon, κερ. LXV).

φῶν καὶ τὰς αἱματηρὰς ἐφόδους τῶν ὑπὸ τὸν ἐκ Παυίας ὀρμώμενον ἔμπειρον ὀπλαρχηγὸν Σκαραμούτσιαν χιλίων σχεδὸν στρατιωτῶν, καὶ ν' ἀποσοβῆσῃ οὕτω τὸν ἀπειλήσαντα τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς κίνδυνον.⁴³

Ἀποπλεύσαντος τοῦ ἐνετικοῦ στόλου, ὅστις ἔφερε τὸν νεκρὸν τοῦ φονευθέντος Σκαραμούτσιου, ὁ Φραγκίσκος ἐπιβάς τῆς γαλέας τοῦ μεγαθύμου γενουάτου νεανία Δαμιανοῦ Γρύλλου, ὅστις τοσοῦτον ἐγκαίρως ἀφίκετο ἐκ Γαλατᾶ εἰς τὸν λιμένα τῆς Χίου,⁴⁴ καὶ οὕτω μεγάλως συνετέλεσε εἰς τὴν φυγὴν τῶν Ἐνετῶν, ἀπέπλευσε διευθυνόμενος εἰς Κεντουμκέλλας, ἐνθα προσορμισθεὶς τῆ 28 Μαΐου 1433 διηθύνθη εἰς Ρώμην, ἵνα παρασταθῆ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Χίου εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ τελεσθῆ μετὰ δύο ἡμέρας στέφιν τοῦ Σιγισμούνδου ὑπὸ Εὐγενίου Δ'. Παρευρεθεὶς ἐν αὐτῇ⁴⁵ συνώδευσε μετὰ ταῦτα τὸν αὐτοκράτορα εἰς Βασιλείαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Γερμανίαν, ὅθεν ἐπανῆλθεν εἰς Γένουαν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀπελάσεως τοῦ ἐκεῖ ἐκ Μεδιολάνων ἀφικομένου διοικητοῦ Ρασμίνου δέ' Τριουίλζη καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ διὰ τὴν φρούρησιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Μαρία Βισκόντη σταλέντων στρατιωτῶν. Τότε δὲ καιρίως πληρωθεὶς κατὰ τὴν γενομένην συμπλοκὴν ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς Γενούης, ἐξέπνευσε τῆ 29 Δεκεμβρίου 1435, καὶ ἐκηδεύθη δημοσίᾳ δαπάνῃ.⁴⁶

43) Diarii Veneti, ἔτ. 1412-1442, codex Foscarin. Vindobon. ἀρ. 6205, φιλ. 73α, Stella, παρὰ Muratori, τόμ. XVII, σ. 1307-1308, Marino Sanudo, Vite dei duchi di Venezia αὐτόθι, τ. XXII, σ. 1019, 1031, Navagero, Storia Veneta αὐτόθι, τ. XXIII, σ. 1006, Ag. Giustiniani, Annali, βιβλ. V, φ. 190-191, Interiano, βιβλ. VI, φ. 176-177, Foglieta βιβλ. X, σ. 563-566, Jac. Bracello, De bello inter Hispanos et Genuenses gesto, παρὰ Graevius, τόμ. Α', σ. 1287-1290, Bizarri, De bello Veneto βιβλ. Β', σ. 785-789, Ierosme Iustinian, Histoire de Chio, βιβλ. IX, Vincens, τ. Β', σ. 211-212, Leo, τόμ. Α', σ. 777, Β λ α σ τ ο ς, τόμ. Β', σ. 39-40.

44) Serra, τόμ. Γ', σελ. 191, Hopf, σελ. 321.

45) Eberhardi Windeckii, Historia imperatoris Sigismundi, κερ. 189, 190, (παρὰ Menckenum, τόμ. Α', σ. 1245), Raynaldi, Annal. Ecclesiast., 1433, § 6, 18, 19, τόμ. XVIII σελ. 96-116, Lenfant, Hist. du concile de Bale, βιβλ. XV, παρὰ Labbé, Conc. Gen., XII, σελ. 352, Schmidt, Hist. des Allemands, βιβλ. VII, κερ. 16, σελ. 190, Acta concilii Basiliensis, Sessio XIV, σελ. 523.

46) Serra, τόμ. III, σελ. 166-168, Bracelli, βιβλ. Δ', 3, Bizarro, βιβλ. XI, σελ. 253, Sismondi, Républiques Italiennes, κερ. LXVII, σελ. 73.

Ὁ Φραγκίσκος ἔσχεν ἐκ τῆς συζύγου Θεοδωρίνης Μοντάλδου ἔνδεκα τέκνα, Νικόλαον, οὐτινος ὁ ἔγγονος Ἰωάννης Αὐγουστίνος Ἰουστινιάνης ἐχρημάτισε δόγης (1591-1593) Γενούης, Μαριέτταν, Γαβριήλ, Μπιάνκαν, Λεονάρδον, Ἀντώνιον, Κάρυλον (ὄνιστορικοί τινες ἐσύγχισαν μετὰ τοῦ ἐν Χίῳ ἀπὸ τοῦ 1393 μέχρι τοῦ 1400, ἱεραρχεύσαντος Καρόλου Φραγκίσκου Ἀράγια-Ἰουστινιάνη), Βαρθολομαῖαν, Οὐρβανόν, Βαρθολομαῖον καὶ Ἀργεντίνην, ἧτις ὑπανδρεύθη ὡς προσημειώθη Ἰωάννην τὸν Κίπροκην.⁴⁷ Διὰ διαθήκης χρονολογουμένης 20 Μαΐου 1435 ἐκληροδότησε πάντα τὰ ὑπάρχοντα εἰς τοὺς τέσσαρας ἐπιζήσαντας αὐτῷ υἱοὺς Νικόλαον, Κάρυλον, Οὐρβανόν καὶ Βαρθολομαῖον, εἰς οὓς κατέλιπε καὶ ἡ κατὰ τὸ 1440 ἐν Χίῳ τελευτήσασα μήτηρ, ἅπασαν τὴν περιουσίαν διὰ διαθηκῶν τῆς 4 Δεκεμβρίου 1436 καὶ τῆς 24 Ἰουλίου 1439.

Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Φραγκίσκου συγγραφέων βιβλίων, ἅτινα ἐπεγράφησαν, Description géographique de la Ligurie, — Medii aevi calendarium, — Codex juris gentium diplomaticus, — Dei monumenta piu illustri e classici sepolerali di Genova, καὶ Elementa artis diplomaticae universalis, καὶ ὧν δυστυχῶς ἀγνοεῖται ἡ τύχη, τὴν πρώτην θέσιν κατεῖχε τὸ τελευταῖον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀναγνωσάντων αὐτὰ βιογράφων του. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀπετέλει κώδικα σχήματος φύλλου, συγκείμενον ἐκ δισχιλίων πεντακοσίων ἐξήκοντα τεσσάρων σελίδων (ὧν ἐκάστη περιεῖχε πενήκοντα καὶ δύο γραμμὰς ἐκτὸς τῶν ἐχουσῶν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν κεφαλαίων εἰς ἃ ἦτο διηρημένον τὸ βιβλίον καὶ ὧν ὁ ἀριθμὸς ἤλασεν ἀναλόγως τοῦ χώρου τοῦ ἀγράφου χάρτου), γεγραμμένον ἐπὶ μεμβράνης καὶ δεδεμένον με ὑφασμα ἐρυθροῦν πεποικιλμένον ὑπὸ χρυσῶν κοσμημάτων μετὰ τῶν διασήμων τοῦ οἴκου τῶν

Καμπῶν.⁴⁸ Ὁ κώδιξ οὗτος περιήλθεν εἰς

48) Πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ Μαονεῖς ἀντικατέστησαν τὰ οἰκογενειακὰ τῶν σήματα διὰ τῶν Ἰουστινιανέων. Οἱ συγγενεὶς ὁμοῦ αὐτῶν, οἱ μὴ ἐγγραφεῖς εἰς τοὺς μαονικούς πίνακας, ἐξηκολούθησαν φέροντες, μετὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος, καὶ τὰ ἀρχικά σήματα τοῦ ἑαυτῶν οἴκου. Τῶν κυριωτέρων δὲ τούτων τὴν περιγραφὴν, παρακληθεὶς ὁ Ἰππότης δὲ Κρολλαλάντσα, πρόεδρος τῆς Βασιλικῆς Ἰταλικῆς Ἐραλδικῆς Ἀκαδημίας, ἔπεμψεν ἡμῖν, ἐρανισθεὶς ἐκ τοῦ τοῦ Armorial τοῦ διασήμου ἐραλδιστοῦ κόμητος Ἀλεξάνδρου Φράνκη Βερνεῖ δὲ λὰ Βαλέττα, καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις καὶ βιβλιοθήκαις Γενούης καὶ Ταυρίνου καταθεθειμένων χειρογράφων. Τὴν περιγραφὴν ταύτην δημοσιεύομεν κατωτέρω, παραθέτοντες μετὰ ἴσρασιν ἢν ὀφείλομεν εἰς φίλον, ὅστις εὐελπιστεῖ ὅτι θέλει τύχει αὐτῆ τῆς ἐπισκοπικῆς κρίσεως τῶν ἀναγνωστῶν, ἀναλογιζομένων ὅποιαν δυσχέρειαν παρουσιάξουσι περὶ τὴν μεταγλώττισιν ὄροι ὄλων νέας παρ' ἡμῖν τέχνης, τῆς συμβολικῆς λεγομένης (art ἢ science héraldique), τῆς καταγνομένης δηλαδὴ περὶ τὰ σύμβολα ἢ τὰ σήματα τῶν οἰκογενειῶν, τέχνης στερουμένης μὲν νῦν τῆς σημασίας ἧτις τῆ ἀπεδίδετο κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ἀναγκαίως οὐδὲν ἦττον πρὸς ἐξακρίθωσιν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ ἐπιγναμιῶν ἐπιφανῶν οἰκῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὡς καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἱδρυτῶν διαφόρων μνημείων, ἢ τῶν κτητῶν ἀντικειμένων ἐφ' ὧν τὰ οἰκίσθημα.—CAMPI: d'azur, au vo d'argent. KAMION: κυανοῦς, (μετὰ διπτεροῦ ἀργυροῦ).—OLIVERIO: de gueules, au chef cousu d'azur, au lion léopardé d'or, couronné du même. OLIBERION: ἐρυθροῦς, ὑπονοεῖται θυρεός, καὶ οὕτω ἐφεξῆς ἐν τῇ παρόντι πίνακι), μετὰ κεφαλίδος ὀμοφυοῦς κυανῆς, καὶ λέοντος χρυσοῦ πορευομένου καὶ ἐστεμμένου ἐν στέμματι τοῦ αὐτοῦ μετάλλου.—FORNETTO: coupé de sinople et d'azur, au lion d'argent de l'un à l'autre. ΦΟΡΝΕΤΤΩΝ: διχοτομημένος, τὸ μὲν πράσινος, τὸ δὲ κυανοῦς, μετὰ λέοντος ἀργυροῦ ἐπὶ τῆς διατομῆς.—ARANGIO: d'or, à trois bandes d'azur, à la barre d'argent brochante. ΑΡΑΓΓΙΩΝ: χρυσοῦς, μετὰ τριῶν εἰς α μ ὄ ν ὶ ω ν κυανῶν, μοχλοῦ ἀργυροῦ ἐπιχειμένου.—RECANELLI: de sinople, à la bande ondulée de gueules à enquerre PEKANELLON: πράσινος, μετὰ τελαμώνος κυματοειδοῦς ἐρυθροῦ ὑπὸ ἐξέτασιν.—BANCA: d'azur, à la bande échiquetée de trois tires d'argent et de sable. ΜΠΑΝΚΩΝ: κυανοῦς, μετὰ τελαμώνος ἐκ τριῶν σειρῶν πλινθίδων ἐρυθρῶν τε καὶ μελανῶν.—LONGHI: d'or, à la bande échiquetée de trois tires de gueules et d'argent, accostée de deux jumelles de gueules. ΛΟΓΓΩΝ: χρυσοῦς, μετὰ τελαμώνος ἐκ τριῶν σειρῶν πλινθίδων ἐρυθρῶν τε καὶ ἀργυρῶν, ἢ παράπλευροι ἐκατέρωθεν δύο συναρδίες ζωναρίων ἐρυθρῶν.—GARIBALDO: d'argent, au lion de sable. ΓΑΡΙΒΑΛΔΩΝ: ἀργυροῦς, μετὰ λέοντος μέλανος.—NEGRI: d'argent, à trois fleurs de lis d'azur, 2 et 1, au chef denché de gueules. ΝΕΓΡΩΝ: ἀργυροῦς, μετὰ τριῶν λειριῶν ἀνθέμων κυανῶν, 2 καὶ 1, καὶ μετὰ κεφαλίδος ὀδοντωτῆς ἐρυθρᾶς.—FIESCHI DACANETO: bandé d'azur et d'argent. ΦΙΕΣΚΩΝ ΔΑ ΚΑΝΕΤΟ: διηρημένος κατὰ τελαμώνος κυανοῦς τε καὶ ἀργυροῦς.—ADORNI: d'or, à la bande échiquetée de trois tires d'argent et de sable. ΑΔΟΡΝΩΝ: χρυσοῦς, μετὰ τελαμώνος ἐκ τριῶν σειρῶν πλινθίδων ἀργυρῶν τε καὶ μελανῶν.—DE SAN TEODORO: de gueules, mantelé à courtoine de sinople, chargé d'une étoile de six rayons d'or à l'haute pointe du chef. ΔΕ ΣΑΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ: ἐρυθροῦς, ἡμικάλυπτος παραπετάσματι πράσινῳ, ἐφ' οὗ ἀστήρ χρυσοῦς ἐξ ἐξ ἀκτίνων πρὸς τὴν ἀνωτέραν ἄκραν τῆς κεφαλίδος.—UGHETTI: d'azur, au lion d'or, couronné du même, tenant avec les branches antérieures et la postérieure droite une branche de vigne de sinople, fruité de pourpre. ΟΥΓΕΤΩΝ: κυανοῦς, μετὰ λέοντος χρυσοῦ, ἐστεμμένου ὡσαύτως χρυσοῦ, κρατοῦντος διὰ τῶν προσθίων ποδῶν καὶ διὰ τοῦ ὀπισθίου δεξιῶν κλάδων κλίματος πρασίνου, φέροντος καρπὸν πορφυροῦν.—ROCCA: d'or, à trois fascées de gueules. ΡΟΚΚΩΝ: χρυσοῦς, μετὰ τριῶν μασχάλιστῶν ἐρυθρῶν.—DA PAGANA: fascé-ondé-enté d'azur et d'or, chacun de deux pièces et demi. ΔΑ ΠΑΓΑΝΩΝ: διηρημένος κατὰ μασχάλιστῶν κυματοειδῶς ἐνθεθειμένους, κυανοῦς τε καὶ χρυσοῦς, ἀνὰ δύο καὶ ἡμισυν ἐκατέρωθεν.—DA MO-

47) Περὶ τούτων πάντων βλέπε τοὺς ἐπισυνημμένους γενεαλογικούς πίνακας τῶν Καμπῶν.

τὴν κατοχὴν τοῦ ἀπὸ τοῦ 1691 μέχρι τοῦ 1700 τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς Νάξου θρόνον

NEGLIA: de gueules, à la bande ondulée-entée d'argent. ΔΑ ΜΟΝΕΓΛΙΩΝ: ἐρυθροῦς, μετὰ τελαμώνος ἀργυροῦ, κυματοειδῶς ἐνθεθειμένου.—MARI MONEGLIA: d'or, à quatre bandes ondulées entées de sable. ΜΑΡΙΜΟΝΕΓΛΙΩΝ: χρυσοῦς, μετὰ τεσσάρων τελαμώνων μελανῶν, κυματοειδῶς ἐνθεθειμένων.—DOMOCULTA: parti, au premier d'azur, à la colombe au naturel volante; au deuxième de gueules, à l'olivier au naturel. ΔΟΜΟΚΟΥΛΑΤΩΝ: μεμερισμένος, τὸ μὲν κυανοῦς μετὰ περιστρεφῆς ἵπταμένης φυσικοῦ χρώματος, τὸ δὲ ἐρυθροῦς μετὰ ἐλαίας φυσικοῦ χρώματος.—DE CASTRO: de sinople, au château d'argent, crénelé et ouvert d'or, fortifié de trois tours, celle du milieu surmontée, d'une étoile d'or. ΔΕ ΚΑΣΤΡΩΝ: πράσινος, μετὰ φρουρίου ἀργυροῦ, οὐτινος αἱ κρῶσαι καὶ ἡ πύλη χρυσαί, ὀχυρωμένου διὰ τριῶν πύργων, ἐπὶ τὸν μεσαῖον τῶν ὀπίω ἀστήρ χρυσοῦς.—PATERII: d'azur, à trois coquilles d'or, 2 et 1, au chef d'argent à la croix de gueules. ΠΑΤΕΡΙΩΝ: κυανοῦς, μετὰ τριῶν κογχῶν χρυσῶν, 2 καὶ 1, καὶ κεφαλίδος ἀργυρᾶς μετὰ σταυροῦ ἐρυθροῦ.—FREGOSI: coupé-ondé-enté de sable et d'argent. ΦΡΕΓΟΣΩΝ: διχοτομημένος κυματοειδῶς καὶ ἐνθεθειμένος, μέλας καὶ ἀργυροῦς.—SAULI: d'argent, à l'aigle au vol abaissé de gueules. ΣΑΟΥΛΩΝ: ἀργυροῦς, μετ' ἀετοῦ χαμηλοπτεροῦ ἐρυθροῦ.—SERRA: d'argent, à deux fascées échiquetées, chacune de deux tires, de gueules et d'argent. ΣΕΡΡΩΝ: ἀργυροῦς, μετὰ δύο μασχάλιστῶν ἐκαστος τῶν ὀπίω ἐκ δύο σειρῶν πλινθίδων ἐρυθρῶν τε καὶ ἀργυρῶν.—MERELLÉ: d'azur, au lion d'or, couronné du même, ayant dans les branches antérieures un rameau de fraises au naturel en pal. ΜΕΡΕΛΛΩΝ: κυανοῦς, μετὰ λέοντος χρυσοῦ, χρυσοῦ ἐπίσης ἐστεμμένου καὶ κρατοῦντος, διὰ τῶν προσθίων ποδῶν, καθέτως, κλάδον χαμηλοπτεροῦ φυσικοῦ χρώματος.—NAVONI: de gueules, au navet (italien navone) naturel, feuillé de cinq pièces. ΝΑΒΟΝΩΝ: ἐρυθροῦς, μετὰ βουναῖδος πενταφύλλου φυσικοῦ χρώματος.—DA LEVANTE: d'azur, au griffon d'argent sans ailes. ΔΑ ΛΕΒΑΝΤΩΝ: κυανοῦς μετὰ γρυπὸς ἀπτεροῦ ἀργυροῦ.—FORNARI: d'azur, à trois chevrons de gueules; à enquerre. ΦΟΡΝΑΡΩΝ: κυανοῦς, μετὰ τριῶν ἀμειβόντων ἐρυθρῶν ὑπὸ ἐξέτασιν.—SCARAMPI: d'or, à cinq pals de gueules. ΣΚΑΡΑΜΠΩΝ: χρυσοῦς, μετὰ πέντε χαράκων ἐρυθρῶν.—GRILLO: de gueules, à la bande d'or, chargée d'un grillon de sable. ΓΡΥΛΛΩΝ: ἐρυθροῦς, μετὰ τελαμώνος χρυσοῦ, ἐφ' οὗ γρύλλος μέλας.—FEDERICI: coupé d'or et d'argent, à l'aigle de l'un à l'autre, de sable sur l'or, de gueules sur l'argent, posée sur un mont de trois coupeaux de sinople. ΦΕΔΕΡΙΚΩΝ: διχοτομημένος, τὸ μὲν χρυσοῦς, τὸ δὲ ἀργυροῦς, μετὰ ἀετοῦ κατ' ἐναλλαγὴν, μέλανος μὲν ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ, ἐρυθροῦ δὲ ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ, καὶ καθημένου ἐπὶ τριχορῶν ὄρους πρασίνου.—DA GOANO: de gueules, à la fasce ondulée d'or. ΔΑ ΓΟΑΝΩΝ: ἐρυθροῦς, μετὰ μασχάλιστῶν κυματοειδοῦς χρυσοῦ.—MERANO d'azur, à l'arbre de sinople accosté de deux lions rampants affrontés d'or. ΜΕΡΑΝΩΝ: κυανοῦς, μετὰ δένδρου πρασίνου, ἐκατέρωθεν τοῦ ὀπίου ἴστανται ὄρθιοι καὶ ἀντιμέτωποι δύο λέοντες χρυσοῦ.—MARUFFI: de gueules, à la rondelle d'argent, chargée d'une bande d'azur. ΜΑΡΟΥΦΩΝ: ἐρυθροῦς, μετὰ πέλτης ἀργυρᾶς, ἐφ' ἧς τελαμὸν κυανοῦς.—PERSIO: tranché, au 1er barré d'or et de gueules de sept pièces; au 2me d'or, chargé de trois monts de sinople, mouvants de la pointe, à la bande d'argent sur la partition. ΠΕΡΣΙΩΝ: τετμημένος, τῷ μὲν ἄ διηρημένος κατὰ μοχλοῦς χρυσοῦς τε καὶ ἐρυθροῦς, ἐπὶ τὸν ἀριμόν τῷ δὲ β' χρυσοῦς, φέρον τρία ὄρη πράσινα συνεχόμενα πρὸς τὴν ἀκίδα τοῦ θυρεοῦ, καὶ μετὰ τελαμώνος ἀργυροῦ ἐπὶ τῆς τομῆς.—CICERI: de gueules, au lion rampant d'or, couronné du même, broché par une bande de sinople. ΚΙΚΕΡΩΝ: ἐρυθροῦς, μετὰ λέοντος ὀρθίου χρυσοῦ, χρυσοῦ ἐστεμμένου καὶ ὑποκαλυπτομένου τελαμῶν πρασίνῳ.—FRANCHI: écartelé, au 1er et 4me d'or, à la tour de gueules, crénelée de trois pièces, maçonnée de sable; au 2me et 3me d'azur, à trois plantes d'immortelle d'or, 1 et 2. ΦΡΑΝΚΩΝ: τετραχισμένος, τὸ μὲν ἄ

λαβόντος Πέτρου-Μάρτυρος¹ Ἰουστινιάνη, καὶ τούτου εἰς τὸν τῶν Καμπῶν κλάδον, ὡς τὸν συγγραφέα τοῦ χειρογράφου Φραγκίσκον, ἀνήκοντος.² Μεταθεθεὶς οὗτος περὶ τὸ τέλος τῆς πατριαρχίας Ἰννοκεντίου τοῦ ΙΒ', ἐκ τῆς

καὶ δ' χρυσοῦς, μετὰ πύργου ἐρυθροῦ, ἔχοντος τρεῖς κρῶσας καὶ τὴν ἀρμογὴν τῶν λίθων μελανῶν τὸ δὲ β' καὶ γ' κυανοῦς, μετὰ τριῶν φυτῶν ξηρανθέντων χρυσοῦν, 1 καὶ 2.—FERRARI: d'or, au lion de gueules, couronné du premier. ΦΕΡΡΑΡΩΝ: χρυσοῦς μετὰ λέοντος ἐρυθροῦ, ἐστεμμένου χρυσοῦ.—ALLEGRI: parti d'azur et de gueules, au lion d'or de l'un à l'autre. ΑΛΛΕΓΡΩΝ: μεμερισμένος, τὸ μὲν κυανοῦς, τὸ δὲ ἐρυθροῦς, μετὰ λέοντος χρυσοῦ ἐπ' ἀμφοτέροις.—CATTANEO: fascé d'azur et d'argent, au chef d'or à l'aigle naissante de sable, couronnée d'or. ΚΑΤΤΑΝΕΩΝ: διηρημένος κατὰ μασχάλιστῶν κυανοῦς τε καὶ ἀργυροῦς, μετὰ κεφαλίδος χρυσοῦς, ἐν ἧ μέλας ἀετός, ἐστεμμένος χρυσοῦ, ὑποφαίνεται.—SALVAGO: d'or, à la rondelle de sable, chargée, d'un lion d'argent. ΣΑΛΒΑΓΩΝ: χρυσοῦς, μετὰ πέλτης μελανῆς, ἐφ' ἧς λέων ἀργυροῦς.—DA CASTELLO: de gueules, au donjon donjonné de trois pièces, celle du milieu plus élevée, le tout crénelé à la guelfe. ΔΑ ΚΑΣΤΕΛΛΩΝ: ἐρυθροῦς, μετὰ πύργου ἐχούσης τρία πυργία, ὧν τὸ μεσαῖον ὑψηλότερον, ἅπαντα δὲ μετ' ἐπάλλεων, κατὰ γουελφικὸν ῥυθμὸν, ἀργυρῶν.—DELLATORRE: d'argent, à la tour de gueules mouvant d'une terrasse au naturel, accolée de deux fleurs de lis d'or, fûtées du même en sautoir. ΔΕΛΛΑ ΤΟΡΡΕ: ἀργυροῦς, μετὰ πύργου ἐρυθροῦ, κειμένου ἐπὶ ἀνδέρου φυσικοῦ χρώματος, καὶ οὗ πύργου ὄπισθεν εἰσὶ διαθεθειμένα χιαστὴ δύο λείρια ἄνεμα στελεχιαῖα χρυσαῖ.—BISIGNANO: d'azur, à la croix du Calvaire d'or, mouvant d'une tête de mort soutenue d'un livre ouvert, le tout du même. ΒΙΣΙΓΝΑΝΩΝ: κυανοῦς, μετὰ τιμίου σταυροῦ χρυσοῦ, ὑποφουμένου ἐπὶ νεκροκεφαλῆς ἐπεπειδωμένης εἰς ἀνοικτὸν βιβλίον, ἅπαντα δὲ τοῦ αὐτοῦ μετάλλου.—CORESIO: bandé d'or et d'azur, au cœur de gueules, couronné d'or, brochant.—Aliter: de sable, à l'aigle éployée, au vol élevé, d'or, tenant dans ses serres deux épées d'argent et couronnée du diadème byzantin. ΚΟΡΕΣΙΩΝ: διηρημένος κατὰ τελαμώνος χρυσοῦς τε καὶ ἀργυροῦς, μετ' ἐπιχειμένης καρδίας, ἐφ' ἧς στέμμα χρυσοῦν. Ἄλλως: μέλας, μετ' ἀετοῦ δικεφάλου καὶ ταυπτεροῦ χρυσοῦ, κρατοῦντος ἀνὰ τοὺς ὄνυχας δύο ῥομφαίας ἀργυρᾶς, καὶ ἐστεμμένου βυζαντινῷ διαδήματι.

1) « Quand à ce qui concerne (γράφει ἡμῖν ὁ σοφὸς ἀρχιεπίσκοπος Νάξου Ἰωσήφ Ζαφφίνος διὰ τῆς ὑπὸ χρονολογίαν 12 Ὀκτωβρίου 1881 ἐπιστολῆς αὐτοῦ) l'archevêque nommé Pierre Martyr Giustiniani, (et non pas Pierre Mathieu Giustiniani (Hopf, Chroniques Greco-Romanes, page 516: «Pietro Mattia [Martyr] Giustiniani, archevêque de Naxos, mort 1701»), il faut savoir qu'il a été transféré au Siège de Tinos vers la fin du pontificat d'Innocent XII, où en qualité de délégué du Saint Siège a d h o c, il reçut en date du 2 Avril 1702, le serment que prêta son successeur au Siège de Naxos, d'après les règles canoniques. Monsieur Karl Hopf s'est trompé en disant que Monseigneur Pierre Martyr est mort martyrisé. Il a dû être induit dans cette erreur par le fait que les Dominicains (à l'Ordre, desquels, cet archevêque appartenait), ont l'usage de prendre le nom de Pierre, en mémoire d'un Saint Martyr, de leur Congrégation qui portait ce nom, et qui fut tué en haine de la foi en Lombardie l'an 1252, d'où il s'en suit que les personnes qui prennent ce nom y ajoutent la dénomination de Martyr pour établir une distinction avec le nom de Pierre qui se porte en l'honneur de St Pierre le Prince des Apôtres... + Joseph Zaffino, Archevêque de Naxie ». Πρβλ. ἐν ἄλλοις καὶ Cavalieri, Galleria dei sommi pontefici, patriarchi, archivescovi e vescovi dell'Ordine de' Predicatori, Benevento, 1696, εἰς 4ον, τόμ. Α', σελ. 687 κτλ.

2) Ἀνάγνωθι τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ.

ἀρχιεπισκοπῆς Νάξου εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Τήνου ἐδωρήσατο τὸ χειρόγραφον εἰς τὸν διαδεχθέντα αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀντώνιον Ἰουστινιάνην τὸν Νάξιον, τῷ δὲ 1805 εὐρῶν αὐτὸ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ὁ τότε Λατῖνος ἀρχιεπίσκοπος Νάξου (1801-1807) Βικέντιος Νικολάου Κορέσιος ὁ Χίος, ἐδωρήσατο διὰ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου (ἐγενν. τὸ 1790 ἐτελεύτ. τὸ 1822), τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Χίῳ λατινικῆς ἐπισκοπῆς, ἐνθα, διαφυγὸν ὡς ἐκ θαύματος τὴν πανωλεθρίαν τοῦ 1822, ἀπέκειτο μέχρι τοῦ 1875 ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ σοφοῦ ἐπισκόπου Χίου, Ἰγνατίου Ἰακώβου Φορνέττη-Ἰουστινιάνη. Ἄγνοῶ, ἂν ὁ νῦν τοσοῦτον ἀξιοπρεπῶς τὸν θρόνον αὐτῆς κατέχων διάσημος καὶ ἐνάρετος ἱεράρχης Ἰγνατίος Νικ. Ἰουστινιάνης, ὁ ἐκ τῶν κομήτων Φορνέττων ἔλκων τὸ γένος καὶ ὁ κατὰ πάντα ἐφάμιλλος τῶν λαμπρυνάντων τὸν ἐπισκοπικὸν τῆς πατρίδος ἡμῶν θρόνον προγόνων του, ἠδυνήθη ν' ἀνεύρη αὐτὸ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς κρημνισθείσης ἐπισκοπῆς κατὰ τοὺς φοβεροὺς σεισμοὺς τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου, τοῦ ὀλεθρίου τούτου διὰ τὴν τάλαιναν Χίον μηνός.³ Ἄτυχῆς Χίος! Ἐπέπρωτο νὰ μὴ μείνη λίθος ἐπὶ λίθου ἐκ τῶν μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομῶν δι' ὧν σὲ καθωράϊσαν καὶ Βυζαντινοὶ καὶ Γενοῦ-αῖται καὶ οἱ Ἕλληνες προπάτορες ἡμῶν.

3) Τῇ 24 Ἀπριλίου 1346, ἀπέπευσεν ἐκ τοῦ λιμένος Γενοῦσῆς ὁ ναύαρχος Σίμων Βιγνιόζης διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Χίου· τῇ 17 Ἀπριλίου 1566 κατελήφθη προδοτικῶς ὑπὸ τοῦ ἀρνησιθρήσκου Κροάτου ὑποδηματοποιῦ, καπτὰν πασᾶ Πιᾶλη, γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρὶ Σελῆμ τοῦ Β', τῇ 23 Ἀπριλίου 1821 ἦλθε πρὸς τὸν λιμένας αὐτῆς ὁ Ἕλληρικὸς στόλος παροτρύνων τοὺς κατοίκους εἰς ἐπανάστασιν καὶ καταστῆσας οὕτω αὐτοὺς τὸ πρῶτον ὑπόπτους εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1822 ἐγένοντο αἱ φρικώδεις σφαγαὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς, κατὰ διαταγὴν τοῦ αἰμοχαροῦς τοποτηρητοῦ Μεχμέτ Ἐμὶν Βαχίτ πασᾶ, μεγάλου πρεσβευτοῦ ἐν Πηρισίῳ, τῷ 1802, καὶ Ρεῖζ ἐφέντη, τῷ 1808, χρηματίσαντος, καὶ τοῦ θηριώδους καπτὰν-πασᾶ Νούχ Ζααδὲ Ἀλῆ, ὅστις, μετ' ὀλίγας ἐβδομάδας, ἀνετινάχθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς μετὰ τῆς ναυαρχίδος του καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἐν αὐτῇ συνοργιαζόντων σφαγέων τῶν πατέρων ἡμῶν. (Βαχίτ πασᾶ, Ἱστορία τῶν συμβάντων τῆς Χίου, κατὰ τὸ ἔτος 1822. Σῶρος, 1861, εἰς 80ν, σ. 95). Τὴν ναυαρχίδα, ὡς γνωστόν, ἐπυρπόλησεν ὁ ἀτρόμητος Κανάρης, ὁ ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας ἀποσταλεὶς ἵνα ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τοσοῦτον ἀθῶων βρεφῶν καὶ ἀδυνάτων γυναικῶν καὶ γερόντων. Τὸ ἐπ' ἐμοί, οὐ μόνον ὡς Χίος, ἀλλὰ καὶ ὡς τέκνον τοῦ αἰδιόμου τούτου ἥρωος (διότι ἡ ἐγγονὴ αὐτοῦ, Δέσποινα, ἐστὶ μοι σύζυγος ἀγαπητῆ), διπλοῦν αἰσθανομαι καθήκον ἐπευχόμενος ὅπως μνημεῖον ἀντάξιον τοῦ ἀνδρός, ἐγεγρόμενον ὑπὸ τῶν ἐμῶν συμπατριωτῶν, διατρανοί τὴν εὐγνωμοσύνην ἣν πάντες οἱ Χῖοι αἰσθανόμεθα ἐνδομύχως ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος.

Εἰς ἐπίλογον ὀφείλομεν σημειῶσαι ὅτι, ἐν σελίδι 122 τοῦ, σὺν τῇ ὑπὸ τοῦ Ἰερωνύμου Ἰουστινιάνη, περὶ τὸ 1587, ἐν Πηρισίῳ γραφείσῃ ἱστορίᾳ τῆς Χίου, δημοσιευθέντος, τῷ 1606, ὑπομνηματίου περὶ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἰουστινιανῶν, μνημονεύεται ὅτι ὁ ἡμέτερος Φραγκῖσκος, μετὰ τὴν ὑπὸ Σιγισμούνδου τοῦ Λουξεμβουργικοῦ περιβολὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀξιώματος κόμητος παλατίνου, ἔκοψε, κατὰ τὴν ἐν Χίῳ διαμονὴν του, δύο νομίσματα εἰς μνήμην τῶν γάμων Δράκοντος, ἡγεμόνος Ἀρμενίας, καὶ Εὐμορφίας¹ τῆς εὐμόρφου θυγατρὸς τοῦ ἑκατὸν ἔτη πρὸ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου χρηματίσαντος δῆθεν βασιλέως τῆς Χίου Σκληρίωνος, ἐκ χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ χαλκοῦ. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς σελίδος τοῦ βιβλίου εἰκονίζονται καλλιτεχνικαὶ χαλκογραφαὶ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος νομισμάτων. Ἐξ αὐτῶν, τοῦ μὲν πρώτου τὸ πεδῖον εἶναι ἔμπροσθεν μὲν εἰς δύο τμήματα διὰ καθέτου γραμμῆς μεμερισμένον, ἐξ ὧν τὸ ἐν δεικνύει προτομὴν φοβεροῦ δράκοντος καὶ τὸ ἕτερον κεφαλὴν ὠραίας νέας· ἀμφοτέρα ἐντὸς περιγραφῆς MONAT MACRI CHIO,²— ὅπισθεν δὲ εἰκονίζει εὐειδεδεσάτην.

1) «Ἡ Εὐμορφία αὕτη, σημειοὶ ὁ Βλαστὸς ἐν τοῖς Χίαισι (τόμ. Β', σελ. 45), εἶναι ἡ πολύκερος Κόρη, ἐκ τῆς ὁποίας ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ ἡ λεγομένη Γέφυρα τῆς Κόρης, καὶ ὁ παρὰ τὸ ὄρος Αἴπος κείμενος καὶ τὴν σήμερον ἔτι σωζόμενος (ἐὰν μόνον εἶναι ὁ αὐτὸς) παρὰ τὸν ποταμὸν Βάρθαι Πύργος τῆς Κόρης. Περὶ ταύτης τῆς Εὐμορφίας διηγείται ὁ Ἰερωνύμος Ἰουστινιάνης (Description de Chio, σ. 122) τὴν ἐφεξῆς ἱστορίαν κτλ.»

2) Τούτῃσι NOMIEMA XIOY MAKPHS ἢ MAKPIΔOΣ, οὕτω, κατὰ Πλίνιον (Histor. Natur., Ε', § 38), ἐπικληθείσης διὰ τὸ σχῆμα. Ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ παρασυνάψωμεν ἐνταῦθα πιστὴν μετάρρασιν ὀλοκλήρου τῆς γνωματεύσεως τοῦ Πρῶμις (La zocca di Scio, σ. 61-62) τῆς ἀφορώσης τὸ καὶ ἐν τοῖς Χίαισι (τόμ. Β', σ. 45), διὰ τῆς παραγράφου ἀκατὰ τὸν Θεβέτον, εἶχον οἱ Χῖοι, πρὸ τῶν Ἰουστινιανῶν, καὶ ἄλλο νόμισμα τὸ ἐφεξῆς· ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους ἐφαίνετο τὸ ἡμισυ ἐνὸς δράκοντος καὶ μία κεφαλὴ ὠραίας νεανίδος μετὰ τὰ γράμματα ΠΕΡΙ MONETA MACRI CHIO: ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, ὠραία εἰκὼν τοῦ Δράκοντος, ὅστις ἐνυμφεῖτο τὴν τοῦ Σκληρίωνος θυγατέρα Εὐμορφίαν, μνημονευθὲν νόμισμα τοῦτο, διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὁ ἀναγινώσκων ὅτι καλῶς ἐπράξαμεν μὴ παραδεξάμενοι ἀβασανίστως καὶ τὰς ἄλλας ἐξηγήσεις καὶ ἀποφάνσεις αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἀκολουθῶν του τὰς ἀφορώσας τὰ ἐπὶ τῆς γενουηνισίου κατοχῆς ἐν Χίῳ κοπέντα νομίσματα. «Καὶ ἵνα μὴδὲν παραλείψωμεν (οὕτως ἄρχεται ὁ Πρῶμις), σημειοῦμεν ὅτι ὁ Βλαστὸς περιγράφει ὡς χῖον, νόμισμα ἐκτυπωθὲν, κατ' αὐτόν, πρὸ τῶν Ἰουστινιανῶν καὶ εἰκονίζον ἔμπροσθεν μὲν προτομὰς ἄρχοντος καὶ ὠραίας νεανίδος μετὰ περιγραφῆς MONETA MACRI CHIO, ὅπισθεν δὲ τὸ πρόσωπον τοῦ ἰδίου ἄρχοντος ὅστις συνεζεύχθη τῇ θυγατρὶ τοῦ Σκληρίωνος ὀνόματι Εὐμορφία. Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης (ἐξακολουθεῖ γράφειν ὁ ἀβρόφρων Ἰταλὸς) καταφαίνεται ἡ περὶ τὴν μεσαιωνικὴν νομισματολογίαν ἄγνοια τοῦ καθέξαντος τὸ νόμισμα,

κεφαλὴν ἀγενείου νεανίσκου μετὰ τὴν περιγραφὴν DRAG REX ARMAN ACAPU ΔΛΧ.³ Τοῦ δὲ δευτέρου νομίσματος τὸ μὲν ἔμπροσθεν πεδῖον παριστᾷ ἡμισέληνον ἀνεστραμμένην, καί, πρὸ αὐτῆς, ἀνωπὸν, προτομὴν κόρης ἐχούσης τοὺς βραχίονας πρὸς τὰ πρόσω τεταμμένους φέρει δὲ περιγραφὴν DRAGO REX ARMAN ACAPU· τὸ δὲ ὅπισθεν διχάζεται καθέτω γραμμῇ καὶ παριστᾷ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου τμήματος γυναικεῖαν πρὸς δεξιὰ ἐστραμμένην κεφαλὴν, ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου, οὐρανὸν δράκοντος· τὸ ὅλον ἐντὸς περιγραφῆς MONETA MACRI CHIO.

C. B. DE LAGRÈCE

ΑΙ ΚΑΤΑΚΟΜΒΑΙ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ

(Συνέχεια ἴδε ἀριθμὸν 18)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περιγραφή τῶν κατακομβῶν.

Ὁ ἰππότης Δὲ Ῥόσσης, οὗ ἡ πολυμάθεια εἶνε

ὅστις ὄφειλε νὰ γινώσκῃ ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ ὑπάρχωσι πρὸ τῶν Ἰουστινιανῶν νομίσματα φέροντα πρόσωπα ἄρχοντος σὺν τῇ συζύγῳ καὶ λατινικῇ ἐπιγραφῇ. Εἶδομεν ὅτι, ἀπὸ τοῦ 1301 μέχρι τοῦ 1321, ἡ νῆσος ἀνήκε τοῖς Ζαχαρίαις, μετὰ δὲ τὸ 1346 γνωρίζομεν εἶνα σύμβολα ἔφερον τὰ ὑπὸ τῶν Μαονέων ἐκτυπωθέντα νομίσματα. Εἶτα, ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὦσιν ἐν χρήσει λατινικαὶ περιγραφαί, ἀλλ' ἑλληνικαί, ἀφοῦ μάλιστα ὁ ἄρχων ἦτον Ἕλλην. Διὰ ταῦτα πάντα πιστεύομεν, (καταλήγει τὸν λόγον ὁ νεογενῆς νομισματολόγος), ὅτι τὸ κέρμα τοῦτο δὲν δύναται εἶμὴ νὰ ἐξετυπώθῃ ὑπερμυσοῦντος τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος, πιθανῶς δὲ νὰ ἦτο γεγραμμένη ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἐπὶ πλείστον ἄλλων γερμανικῶν νομισμάτων ἡ ἐπιγραφή, MONETA MARCHIO ἀντὶ MARCHIONIS ἢ MARCHIONUM, ἥτις φθαρεῖσα ὀλίγον, ἔδωκε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡ κατάληξις CHIO ἦτο χωριστὴ λέξις, ὅπερ παραδεξάμενος ἀνεξέταστος ὁ συγγραφεύς, ἀπέδωσε τὸ νόμισμα εἰς δημοσὴν ἄρχοντα».

3) Δηλαδή ΔΡΑΚΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΡΜΕΝΙΩΝ ΑΣΣΑΡΙΑ ΔΛΧ· Γνωστὸν ὅτι αἱ λέξεις ACCAPION, HMIACCAPION, ACCAPRIA ΔΥΩ, ACCAPRIA ΤΡΙΑ, εἰσὶν ἐκτυπωμέναι συνεχῶς ἐπὶ χιῶν ἀρχαίων νομισμάτων (βλ. Rasche, Eckelius, Sestini, Pembroke, Galland, Pellerini, Βλαστὸν, κ. ἄλ.), ἵνα δηλώσωσι τὴν ἀξίαν αὐτῶν, κατὰ συνέπειαν εἰκάτομεν ὅτι ἡ λέξις ACAPU σημαίνει ACAPU, ἀσάριον ἢ ἀσσάρια καὶ ὅτι ἐχαράχθη ἐπὶ τοῦ νομίσματος διὰ νὰ τῷ δώσῃ τύπον ἀρχαϊκὸν καὶ συνάμα νὰ δηλώσῃ τὴν ἀξίαν του, ἢ ΑΓΑΠΗ, ὡς ὑποθέττει ὁ κ. Παῦλος Δάμπρος, εἰς τὸ διορατικὸν τοῦ ὁποίου ἀφίνομεν καὶ τὴν ἐξηγήσιν τῶν τριῶν μετὰ τὴν λέξιν ταύτην εὐεξηγητῶν ἴσως σημείων ὅταν δημοσιεύσει τὸ ὑπόμνημα ὃ ἐτοιμάζει περὶ τοῦ εἰς χεῖρας του εὐρισκομένου μοναχικοῦ καὶ μυστηριώδους χαλκίνου νομίσματος ὅπερ, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, παραδέχεται ὅτι εἶναι ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Βλαστοῦ μνημονευθέντων.

ἐπίσημος ἐν Εὐρώπῃ, γνωρίζων εἴπερ τις καὶ ἄλλος τὰς κατακόμβας, ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ συνοδεύσῃ ἡμέραν τινα εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ ἀγίου Κλίξτου ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ ἀξιολογωτάτων τῆς Ῥώμης ὑπογείων.

Ὀλίγον μακρὰν τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς Ἀππιανῆς ὁδοῦ, ὁ περικλής σοφὸς διέταξε νὰ σταματήσῃ ἡ ἄμαξα. Ἠνέωξε μικρὰν θύραν, ἥτις ἔφερον ἡμᾶς εἰς ἀμπελῶνα. Ἐπειτα διὰ κλίμακος πολὺ κατωφεροῦς κατήλθομεν εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς.

Ἡμεθα μόνοι· οὐδεὶς φύλαξ ἦτο παρών. Εἶχομεν ἐφοδιασθῆ διὰ μικρῶν λευκῶν κηρίων, ἅτινα ἐπήρκεσαν νὰ φωτίζωσιν ἡμᾶς εἰς τὰς σκοτεινὰς ταύτας ἐρημίας, ὧν ὁ κ. Δὲ Ῥόσσης γνωρίζει πολὺ καλῶς τὸ μυστήριον.

Εὐρέθην λοιπὸν εἰς τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους λαβυρίθους, ἐνθα σκότος αἰώνιον καλύπτει δι' ἱεροῦ μυστηρίου τοὺς τάφους τῶν πρωτοτόκων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡσθάνθη ἐμαυτὸν καταληφθέντα ὑπὸ θρησκευτικῆς συγκινήσεως. Πόσαι συγκινήσεις δὲν ἐπέιζον τὸ πνευμά μου καὶ πόσαι ἱεραὶ σκέψεις δὲν ἐπροξένουν παλμούς εἰς τὴν καρδίαν μου! Ὁ θάνατος ἔχει πάντοτε θλιβερόν τι. Τὸν θάνατον δὲν ἐποίησεν ὁ Θεός, τὸν παρήγαγε τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα. Ἐν ταῖς ἐπικηδείαις ἐκείναις στοαῖς μεγίστη ὑπάρχει ἡ σιωπὴ· ὁ θόρυβος τῆς πόλεως καὶ τοῦ κόσμου δὲν δύνανται νὰ εἰσχωρήσωσιν ἐκεῖ. Οὐδεμία φωνὴ ἀδιάκριτος ἐτάραττε τὴν κατάνυξιν τῆς ψυχῆς μου· ἡ σιωπὴ διεκόπτετο μόνον ὑπὸ τῆς φωνῆς μου, εἰς ἣν ἀπεκρίνετο φωνὴ εὐσεβοῦς καὶ σοφοῦ.

Ὅδοι σκοτειναί, ἑλικοειδεῖς, ἀνάντις διασταυροῦνται πανταχόθεν καὶ περιπλέκονται ἐν τῇ νεκροπόλει ταύτῃ. Ἐκατέρωθεν ἐκάστης ὁδοῦ εἶναι λελατομημένοι τάφοι ἐπιμήκεις ἴσοι πρὸς τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐδέχοντο. Οἱ τάφοι οὗτοι ὀριζοντίως κείμενοι εἶναι κατατεταγμένοι συμμετρικῶς ὡς ὄρσοι ἐπάλληλοι. Αἱ γωνίαι τῶν διαδρόμων κατέχονται ὑπὸ τῶν θηκῶν τῶν νηπίων.

Τὰ ἐπιτάφια πατώματα εἶνε κατὰ τὸ μᾶλ-

λον ἢ ἤττον πολυάριθμα ἐν ταῖς διαφόροις συνοικίαις καὶ ποικίλλουσιν ἀπὸ τεσσάρων ἕως ἑκατηρῶν.

Οἱ πλείστοι τῶν τάφων εἶναι προωρισμένοι δι' ἐν μόνον σῶμα· τινὲς ὅμως εἶναι βαθύτεροι καὶ ἐμελλον νὰ δέχωνται πολλὰ σώματα. Ἐκάλουν δὲ αὐτοὺς hisomum, trisomum, gudrisomum, καθ' ὅσον ἐδύνατο νὰ περιλαμβάνωσι δύο, τρία ἢ τέσσαρα σώματα.

Ὁ Χριστιανισμὸς ἐδίδεν εἰς τοὺς μαθητὰς του ὅλους ἓνα μόνον πατέρα, ἓνα μόνον Θεόν καὶ μίαν μόνην πατρίδα, τὸν οὐρανόν! Εἶχε συσφίξει ὅλους τοὺς δεσμούς, οἵτινες πρέπει νὰ συνδέωσι τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἰδίᾳ τοὺς τῆς οἰκογενείας. Πῶς ἡ καρδιά, θερμαινομένη ὑπὸ τῶν ἱερῶν τῆς εὐσπλαγχνίας φλογῶν, ἐμελλε νὰ μὴ εἶνε μᾶλλον προσιτὴ εἰς τὰς γλυκείας συγκινήσεις τῆς πατρικῆς ἱστορίας καὶ τῆς υἱικῆς εὐσεβείας;

Ὁ γάμος εὐλογοῦμενος ἐν τῷ οὐρανῷ πρὶν ἢ ἐπὶ τῆς γῆς τελεσθῆ διήρκει ἐφ' ὅσον διαρκεῖ καὶ ἡ ζωὴ, ὅτε δὲ ὁ θάνατος διέλυεν αὐτόν, οἱ σύζυγοι ἦσαν ἠνωμένοι καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ ἐν τῷ cubiculum ἢ τῷ διὰ μίαν οἰκογενεῖαν δωματίῳ.

Πολλάκις ἐν ταῖς πονηραῖς τῶν διωγμῶν ἡμέραις πολλοὶ μάρτυρες ἐφονεύοντο ὁμοῦ ὑπὲρ τῆς δόξης τῆς πίστεως. Τὰ πολύτιμα αὐτῶν λείψανα, εὐσεβῶς συλλεγόμενα, κατετίθεντο ἐν θολωτοῖς μαυσωλείοις, τὰ ὅποια ὠνόμαζον arcosolia.

Οἱ τάφοι ἐκλείοντο μετὰ τετραγώνων πλακῶν καὶ ἐσφραγίζοντο χιθοκόλλα ἀμμοκονία καλῶς, ὥστε νὰ ἐμποδίζωσι τὰς δηλητηρίους ἀναθυμιάσεις. Ἡ ἀμμοκονία αὕτη, σκληρυνθεῖσα ὑπὸ τῶν αἰώνων, εἶναι καὶ νῦν ἐτι σκληροτάτη, ὥστε δυσκόλως θραύεται.

Ὁ κ. Ρόσσης ὁδηγῶν με εἰς τοὺς ἐπιτηδείους διαδρόμους μ' ἐδίδασκε νὰ διακρίνω τοὺς ἀρχαιοτάτους τάφους ἀπὸ τῶν νεωτάτων. Οἱ νεώτατοι εἶναι οἱ κάλλιον κατεσκευασμένοι, παρατηρεῖ τις, ὅτι οἱ ἐργάται ἐτελειοποιῶντο ἐν τῷ πρὸ αἰώνων ὑπογείῳ ἔργῳ αὐτῶν. Αἱ ἀρχαιοτάται ζωγραφίαι εἶνε τού-

ναντίον αἱ ὠραιόταται. Ἡ γενικὴ κατάπτωσις τῆς τέχνης γίνεται ἐπαισητὴ παρὰ τὰς προόδους τοῦ χριστιανικοῦ αἰσθήματος.

Αἱ ὁδοὶ εἶναι ἐλικοειδεῖς. Σκάπτοντες κατεσκεύαζον τὰ cubicula καὶ τὰ arcosolia τῶν ἀντιθέτων ὁδῶν· ἐφρόντιζον δὲ πολὺ ν' ἀποφεύγωσι τὴν εὐθυγραμμίαν. Οἱ πιστοὶ ἐγνώριζον ν' ἀναγνωρίζωνται ἐν τοῖς σκοτεινοῖς ἐκείνοις τόποις, ἐγνώριζον τοὺς ἐλιγμούς καὶ πολλαὶ τῶν θυρῶν κείμεναι ἐπὶ διαφόρων θέσεων παρεῖχον αὐτοῖς διεξόδους πρὸς ἀποφυγὴν τῶν διωκτῶν, οἵτινες δὲν ἐτόλμων νὰ ῥιψοκινδυνεύσωσιν εἰς τοὺς ἀγνώστους ἐκείνους λαβυρίνθους, λελατομημένους ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς.

Ἐν ταῖς ὑπογείοις ταύταις νεκροπόλεσιν εὐρίσκει τις μικρὰς πλατείας, areae καὶ κατ' ἀποστάσεις, παρεκκλήσια. Κεῖνται δὲ ταῦτα ὑπὸ Lumiuaria, θυρίδας ἐξωτερικάς, περὶ ὧν ὁμιλεῖ ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος καὶ ἃς ἀνευρίσκει τις ἐτι καὶ νῦν. Τὰ Luminaria (θυρίδες) ταῦτα εἶχον συγκοινωνίαν μετὰ τῶν ἐκτός· ἀλλ' ἐὰν ἀφῆνον νὰ κατέλθῃ ὀλίγον φῶς εἰς τοιαῦτα βάθη, θὰ εἰσῆρχετο ἀρκετὸς ἀήρ, ὥστε νὰ μεταβάλλῃ καὶ καθαρῶς τὸν ἐν τοῖς στενοῖς καὶ γέμουσι τάφων διαδρόμοις κυκλοφοροῦντα ἀέρα.

Ἐκαστον παρεκκλήσιον διαιρεῖται εἰς δύο αἰθούσας, ἀναμφιβόλως διὰ τὸν χωρισμὸν τῶν φύλων· παρὰ τῆς ἀγίας τραπέζης παρατηρεῖ τις τὴν καθέδραν (cathedra), ἐξ ἧς προῆλθε τὸ cathedral=καθεδρικός, ἐφ' ἧς ἐκάθητο ὁ ἐπίσκοπος. Πρὸ τῆς ἀγίας τραπέζης κιγκλῖς, φέρουσα πολλάκις ὡς κόσμον μονόγραμμα τοῦ Χριστοῦ, ἐμπόδιζε τὸν λαόν νὰ πλησιάζῃ πολὺ πρὸς τὸν ἱερέα. Καὶ νῦν δύναται τις νὰ κλίνη τὸ γόνυ ἐπὶ τῶν αὐτῶν βαθμίδων, ἐφ' ὧν τόσαι ἀγίων γενεαὶ ἐγονάτιζον.

Πρῶτος ὁ πάπας Φήλιξ καθιέρωσε τὸ ἔθιμον τοῦ λειτουργεῖν ἐνθα ἐπὶ τῶν λειψάνων τῶν μαρτύρων (Hic constituit supra memorias martyrum missas celebrari). Καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐτι ἡ ἀγία τράπεζα περιέχει λείψανα καὶ ἔχει τὸ σχῆμα τάφου. Αἱ ἀνημμένοι λαμπάδες

κατὰ τὴν λειτουργίαν εἶνε ἐπίσης κατὰ παράδοσιν τῶν λαμπάδων αἵτινες ἐφώτιζον τὰ ὑπόγεια παρεκκλήσια.

Γὰ παρεκκλήσια ταῦτα εἶνε διάφορα τὸ σχῆμα· τὸ μὲν εἶνε τετράγωνον, τὸ δὲ σφαιρικὸν μετὰ ἐξ ἡμικυκλίων ἐπὶ τοῦ τοίχου κοιλωμάτων· ἐν δὲ ἄλλο εἶνε ἀξιοπαρατήρητον ἕνεκα θόλου πλήρους ἀψίδων στηριζομένων ἐπὶ κίονων λελαξευμένων ἐπὶ πορώδους λίθου.

Ἐπάρχουσι θόλοι, κίονες κεκοσμημένοι κλάδοις ἀμπέλου δι' ἀμμοκονίας.

Εἰσῆλθον εἰς τὰς κατακόμβας ἔχων τὴν φαντασίαν πλήρη τῶν ὠραίων τοῦ Δελίλλη στίχων περὶ τῆς φαντασιώδους, ὡς φαίνεται, τύχης τοῦ ζωγράφου Ῥοβέρτου ἀπολεσθέντος ἐν τῷ σκότει τῶν ἐκτεταμένων τούτων χωρῶν, ἐν αἷς οὐδὲν ἄλλο βλέπει τις ἢ τὴν νύκτα, ἐν αἷς οὐδὲν ἄλλο ἀκούει ἢ σιωπὴν. Ἄλλα αἰσθήματα ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τῶν σκοτεινῶν μὲν τούτων τόπων, ἀλλὰ γεμόντων εἰκόνων, αἵτινες προσέβαλλον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ἀναμνήσεων, αἵτινες ὠμίλουν εἰς τὴν καρδίαν μου.

Παριστάμην κατὰ διάνοιαν εἰς τελετὴν τῶν πρώτων χριστιανῶν. Οἱ ἀνάριθμοι οὗτοι τάφοι ἐφώτιζοντο ὑπὸ τῶν μικρῶν λυχνιῶν των. Τὰ πολυτιμότερα τῶν μύρων ἦσαν διακεχυμένα ἐπὶ τῶν σεβαστῶν τούτων λίθων. Ἐκαστος διερχόμενος προσήχετο πρὸ τοῦ τάφου προσφιλοῦς ὑπάρξεως, τάφου, ὃν ἐφρόντισε νὰ σημειώσῃ τῇ σφαγίδι νομίματος, σφραγίδος ἢ συγκινοῦσης ἐπιγραφῆς.

(Ἀκολουθεῖ)

H ALBANIA
KAI O
ΣΚΕΝΔΕΡΒΗΣ
[EK THΣ «EDINBURGH REVIEW»]

(Συνέχεια ἴδε ἀριθμὸν 19)

Ἡ ἐθνικὴ ἱστορία τῶν Ἀλβανῶν, δύναται νὰ εἴπη τις ὅτι ἐμπεριέχεται εἰς τὰ εἰκοσιτέσσαρα ἔτη, κατὰ τὰ ὅποια αἱ τέχναι αὐτῆς ἰθύνοντο ὑπὸ τῆς ἡρωϊκῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Σκενδέρβη· διότι μόνον κατὰ

τὴν περίοδον ταύτην ὁ Ἀλβανικὸς λαὸς ἐφθασεν εἰς τὴν ἐνότητα καὶ αὐτοσυνειδησίαν του· κατὰ ταύτην τὴν περίοδον μόνον τὰ διάφορα στοιχεῖα ἐξ ὧν συνέκειτο ἀνεψυχοῦντο ὑπὸ κοινῷ αἰσθήματος, καὶ διεφλέγοντο πρὸς ἓνα μόνον σκοπόν. Καὶ ὅμως ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωτικῆς πάλης, ἐν ἧ ἡ Ἀλβανία, οὗτος εἶπε ἐγενήθη καὶ ἀπέθανεν, ἦτο Ἀλβανὸς μόνον κατὰ τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του, ἀλλὰ τὴν καταγωγὴν καθαροῦ σλαβικοῦ αἵματος πατρώθεν τε καὶ μητρῶθεν. Ἡ περιέργος ἀνακάλυψις, εἰ καὶ δυσᾶρεστος εἰς τοὺς ποθοῦντας ἐπιμόνως τὴν ἑλληνικὴν καταγωγὴν του, στηρίζεται ἐπὶ ἀδιαφιλονεικίτου ἀποδείξεως. (*) Διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν οἰκογενειακῶν ἐγγράφων τοῦ Ἰωάννου Μουσάκη, Ἀλβανοῦ πρόσφυγος εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν κατὰ τὴν δεκάτην ἔκτην ἑκατονταετηρίδα, ὡς καὶ διὰ τῆς ἐπιμελοῦς ἐρευνῆς ἐν τοῖς Βενετικοῖς ἀρχείοις, ὁ κ. Κάρολος Χόφφ κατῶρθωσεν ἐπὶ τέλους ν' ἀντικαταστήσῃ βάσιν ἱστορικῆς ἀληθείας εἰς τὴν ἡμιμυθώδη καὶ ὅλως ἄμοιρον κριτικῆς βιογραφίαν Γεωργίου τοῦ Καστριώτου, ἄλλως δὲ Σκενδέρβη, τὴν μεταδοθεῖσαν τοῖς μεταγενεστέροις ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ Μαρίνου Βαρλετίου τοῦ ἐκ Σκουτάρεως.

Ὁ πρῶτος λοιπὸν τοῦ οἴκου τῶν Καστριωτῶν γνωστός ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἦτο Βραῆλός τις στρατιωτικὸς συχοδιώκτης ἐκ Σερβίας, ὅστις περὶ τὸ 1368, ἐκτίσασα γαίαν τινὰς ἐν τῷ ὄρεινῳ μερίσματι τῆς Κωνίνας. Ὁ ἕγγονος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος συνῆψεν ἐπιγαμίαν μετὰ τοῦ ἐκπτώτου βασιλικοῦ οἴκου νομφρευθεῖς τὴν Ἑλένην Θωπίαν, ἀνεψίαν τοῦ ποτὲ μεγαλορῆμονος Βασιλέως τῆς Ἀλβανίας, καὶ κατῶρθωσε, πρὸς πείσμα τῶν Βενετικῶν ἀξιώσεων, νὰ λάβῃ κατοχὴν τῆς Κρόγιας, τῆς ὀχυρᾶς πρωτεύουσος τῆς κληρονομικῆς ἐπικρατείας τῆς ἄλλ' ἢ μακροχρὸν ἐκδίκησις τῆς Δημοκρατίας ἐφθασεν εἰς αὐτὸν μετὰ ὀλιγοστῆ σκιάν βασιλείας, καὶ ὑπέστη θανατικὴν ποινὴν ἐν Δυρραχίῳ τῷ 1402, ὡς ἀντάρτης κατὰ τῆς Βενετικῆς ἐξουσίας. Ὁ νεώτατος ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰβάν, ἦτο Ἰωάννης, ἦτο πολιτικώτερος καὶ εὐτυχέστερος, ἐὰν μακρὸς βίβας μακρὰς καὶ ἀβεβιαίας ἐξουσίας, ἀγορασθείσης διὰ διπλῆς ὑποτε-

(*) Οὐδὲν τοῦτο πρὸς ἔπος· ἀρκεῖ ὅτι ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ἐν μέρει ἐν Ἀλβανίᾳ. Καὶ ὁ μέγας Ναπολέων δὲν ἦτο Γάλλος τὸ γένος, οὐχ ἦττον ὅμως εἶναι τὸ μέγιστον καύχημα τῆς Γαλλίας, καὶ ὁ Μόλτκε εἶναι Δανός, ἀλλ' οἱ Γερμανοὶ τὸν θεωροῦσιν ὡς ἰδιόν των.

Σημ. τ. Μ. Αὐτὸς δὲ ὁ Σκενδέρβης τί ἄρα ἐνόμιζεν ἑαυτὸν; Ἀλβανὸν ἢ Σλαῶν;

λείας δύναται νὰ ὀνομασθῆ καλὴ τύχη. Νουθετηθεὶς ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ Κωνσταντίνου, μετὰ ζήλου καὶ σταθερότητος ἐπεδίωξε τὴν φιλίαν τῆς Βενετίας, καὶ ἀντεμείφθη διὰ τῆς ἀποδόσεως αὐτῶ τοῦ διαμερίσματος τοῦ Μάτ, ἀρχειομένης ὅμως τῆς Κροίας, τῆς κυριωτέρας αὐτῆς πόλεως. Ἡ ἄφρων αὕτη ζήλοτυπία κατέστησεν αὐτὸν τε καὶ τὴν οὐσιώδη ἐκείνην θέσιν διασφάλκτον κατὰ τῶν ὀθωμανικῶν σημανθῶν. Ἀναγκασθεὶς μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν νὰ υποβληθῆ εἰς τοὺς ὄρους τῶν νικητῶν, εἶδε τῷ 1410, τρεῖς ἐκ τῶν τεσσάρων υἱῶν του (ὧν ὁ πρεσβύτερος ἔζησε καὶ ἀπέθανε μοναχὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ) ἀπαγομένους ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἵνα ἀνατραφῶσιν ἐν τῇ βέλτικῇ θρησκείᾳ τοῦ Ἰσλάμ, καὶ νὰ ἐγγυῶνται διὰ τῆς ζωῆς των ὑπὲρ τῆς διηνεκοῦς δουλείας τῶν συγγενῶν των. Τούτων ὁ νεώτατος ἦτο παιδίον ἑπταετῆ, ὀνόματι Γεώργιος.

Αἱ τῆς σερβίδος Βοϊτάδης τῆς μητρὸς του περὶ θαυμασιῶν ὀνειρῶν ἱστορίαι (προφανῆς μίμησις τοῦ ὀνειροῦ τῆς Ὀλυμπιάδος) προοίωσι ζῆσαι αὐτῇ τὸ μεγαλεῖον τοῦ τέκνου τῆς πρὸ τῆς γεννήσεώς του, καὶ περὶ τῆς προφητικῆς κραυγῆς ἣν ἐξέπεμψεν ὁ συνηθροισμένος καὶ κλαίων λαὸς, ἐλθὼν ἵνα παραστή μάρτυρ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν ὀμῶν, ἐχρησίμευσεν ἵνα τέρψῃ τὴν ἄνευ κριτικῆς ἱστορίας ἐποχὴν. (*) Τὸ ἀληθές μέρους τοῦ βίου του τὸ ἀναπερόμενον εἰς τὴν νεαράν του ἡλικίαν δύναται τις νὰ διηγηθῆ ἐν ὀλίγαις λέξεσι. Σὺν τῇ τελετῇ τῆς περιτομῆς ἔλαβε παρὰ τῶν Μωαμεθανῶν ἀναδόχων του—ἀναμφιβόλως πρὸς τιμὴν τοῦ Μακεδονικοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του—τὸ ὄνομα Ἰσκενδέρ (Ἀλέξανδρος). Τὸ ἀξίωμα ἢ τίτλος τοῦ βέη δοθέν αὐτῷ ἀκολούθως ὑπὸ Ἀμουράθ τοῦ Β'. ἔκαμεν ὥστε νὰ γίνῃ γνωστὸς ὡς «Σκενδέρβης»,—ὄνομα φοβερὸν τοῖς ἐχθροῖς τῆς χριστιανότητος ἐπὶ σχεδὸν ἐν τέταρτον τοῦ αἰῶνος. Τὰ ἔξοχα διανοητικὰ τε καὶ σωματικὰ προτερήματα τοῦ Ἀλβανοῦ νεανίου πρωτῶως εἴκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ ἀνεπτύχθησαν δι' ἐπιμελοῦς παιδεύσεως. Τάχιστα ἐπιδόκωφεν οὐ μόνον ἐν ταῖς ἀνδρικαῖς καὶ πολεμικαῖς ἀκτιβήσεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς διαφοροῖς γλώσσαις ταῖς λαλουμένας ἀνά τῆς Ἀδριανουπόλεως τὸ κράτος, τοῦ-

(*) Οὐδὲν ὅμως ἀδύνατον εὐρίσκειν ἐν ἀμφοτέροις τούτοις· διότι καὶ ὀνειρα θαυμασίως ἐκπληρούμενα βλέπει τις ἐνίοτε ἐν τῷ βίῳ, καὶ προφητικὰς κραυγὰς ἐκ τῆς θείας ἀναγκαστικῆς τῶν κατατυραννομένων λαῶν. Σ. τ. μεταφρ.

τέστι παρὰ τὴν πατρικὴν του γλῶσσαν τὴν Ἀλβανικὴν, πρὸς δὲ καὶ τὴν Ἰταλικὴν, ἐξέμαθε καὶ τὴν Ἑλληνικὴν, Τουρκικὴν, Ἀρβικικὴν καὶ Σιλαβωνικὴν. Ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὴν παράδοσιν, ἣτις ἔχει χροιάν ἱποτικῶν μυθιστορημάτων, μᾶλλον ἢ ἀπλῆς ἱστορικῆς ἀφηγήσεως, περὶ τῶν μοναρχικῶν αὐτοῦ ἐνόπιον τοῦ Σουλτάνου κατὰ τινος Ταοτάρου γίγαντος, καὶ δύο προδοτικῶν ἐκ Περσίας ἱποτικῶν, δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ἀδιστακτικῶς, ὅτι ἡ ἀνδρία του ἐφάνη διὰ πολλῶν κατορθωμάτων ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἡμισελήνου. Ὅπως δὴποτε ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι ἐκτίσαστο μεγάλην φήμην, καὶ τὴν μεγίστην εὐνοίαν Ἀμουράθ τοῦ Β'. ὅστις ἀνέθετο αὐτῷ τὴν ἀρχηγίαν 5,000 ἱππέων. Καὶ δὲν φαίνεται οὔτε σικὰ δυσαρρεσκείας ἀφ' ἐνός, οὔτε δυσπιστίας ἀφ' ἑτέρου, ἕως οὗ ἀνεφύησαν ἀμφοτέρω ἐκ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων.

Μέρος τῆς πολιτικῆς τῶν Τούρκων ὑπῆρξε πάντοτε νὰ ἐμπιστεύωνται μεγάλως, εἴτε στρατηγικῆς ἐν πολέμῳ, εἴτε πολιτικῆς ὑπουργήματα ἐν εἰρήνῃ, εἰς πρῶν χριστιανῶν, οἵτινες εὐρέθησαν ὑπερβαίνοντες κατὰ τὸν ὑπὲρ τοῦ Ἰσλάμ ἐνθουσιασμὸν τοῖς ἐν αὐτῷ γεννηθέντας, ὡς καὶ κατὰ τὴν ῥώμην καὶ ἰκαρότητα. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Σκενδέρβης δὲν ἐφάνη ἀποτελεῖν ἐξαιρέσιν τοῦ κανόνος τούτου μέχρι τοῦ τεσσαρκοσίου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ὅτε αἴφνης ἀπεσκίρτησεν ἀπὸ τῶν παλαιῶν κυρίων του καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πίστιν τοῦ βηπτιζήματος. Αὕτη ἡ βιαία τροπὴ τῶν ἔξεων καὶ τῶν σχέσεων εἶχε πρὸ πολλοῦ παρασκευασθῆ, ὡς αἱ πλείστα τῶν μεγάλων κρίσεων τοῦ βίου. Τὰ ἐλατήρια καὶ τὰ πάθη ἅτινα ἀνέθρον μετὰ ζωντὴν λάμψιν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς Νίσσης εἶχον κυριεύσει καὶ διαταράξει τοὺς μυχοὺς τῆς καρδίας τοῦ ἀνδρὸς τίς οἶδε πρὸ πόσων ἐτῶν; Πρὸ τινος χρόνου δὲν διετέλει ἐντελῶς κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς πατρῴου χώρας. Αὐτὸς καὶ ὁ ἐπιζῶν ἀδελφὸς του Στανίσας ἀντηλλάσσοντο ἀλλεπαλλήλως μετὰξὺ Ἀδριανουπόλεως καὶ τῆς ὀρεινῆς κατοικίας τοῦ πατρὸς των, ὅπου ἠδύνατο ἐν ἀνέσει καὶ ἀφθύνῳ νὰ ποτίζωνται τὰς ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς συμπαθείας καὶ τὰ μίσση, ἅτινα φυσικῶς τῷ λόγῳ ἐνέπνεον αὐτοῖς τὰ παθήματα τῆς πατρίδος των. Εἰ καὶ τὰ μάλιστα κρυψίνους ἦτο ὁ Σκενδέρβης, ἡ τοῦ αἰσθημάτων του μεταβολὴ δὲν διετέλει ὅλως ἀπαρατήρητος, ἀλλὰ καὶ ὡς ὑποτέλης καὶ ὡς ὀμῆρος ἠντιγάθη νὰ συνοδεύσῃ τὸν στρατὸν, ὅστις προῦχώρει ἵνα ἀποκρούσῃ τὴν εἰσβολὴν εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος τῶν ἠνωμένων χριστιανικῶν δυνά-

μεων στρατηγούτων τοῦ Οὐνιάδου τῷ 1443. Κατὰ τὴν μακρὰν καὶ ἀξιωματικὴν ἐκείνην ἐκστρατείαν ἐφθασεν εἰς αὐτὸν μυτικὴ ἀγγελία τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του, τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀρπαγῆς τῆς κληρονομίας του, καὶ τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως τῶν Ἀλβανῶν ἀνά πᾶσαν τὴν Ἀλβανίαν. Εὐκαιρίαν μόνον περιέμενε τώρα. ἣτις ἐδόθη αὐτῷ τὴν 3 Σεπτεμβρίου διὰ τῆς ἐν Νίσση ἡττης τῶν ὀθωμανῶν. Ἐφ' ἧς ὁ κατατροπωθεὶς στρατὸς ἐφουγεν ἐν ἀταξίᾳ διὰ τῆς παιδείας τῆς Βουλγαρίας, οὗτος σταματήσας τὸν Ρεῖζ ἐφέντην, ἦτοι ἀρχιγαμματέχ εἰς τὴν φυγὴν του καὶ στηρίξας ἐγγχειρίδιον εἰς τὸν λαμβόν του, ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ γραπτὴν διαταγὴν πρὸς τὸν φρουράρχον τῆς Κροίας τῷ παραδῶσῃ τὸ φρούριον τοῦτο εἰς αὐτὸν ἐν ὀνόματι τοῦ Σουλτάνου. Εἰσκούσθη, ἡ δὲ ἐχεμυθία τοῦ γράψαντος ἐξησφαλίσθη διὰ τῆς θανάσεως αὐτοῦ. Ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς ὁ Σκενδέρβης μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Χαμσᾶ, υἱοῦ τοῦ Στανίσα ἐκ μητρὸς ὀθωμανίδος, καὶ μετ' ἐκλεκτοῦ σώματος τριακοσίων Σκιπετάρων διήλαυσε πρὸς τὰ Ἀλβανικὰ ὄρια ὑπὲρ ζωῆς ἢ θανάτου.

Ὁ πετρώδης καὶ κατάντης φάραγξ δι' οὗ ὁ Μέλας Δρίνος ῥέει πρὸς βορρᾶν ἐξερχόμενος ἐκ τῆς λίμνης τῆς Ὀχρίδος καὶ προχωρῶν ἵνα ἐνωθῆ μετὰ τοῦ Λευκοῦ Δρίνου, ἀποτελεῖ εἶδος φυσικῆς τάφρου, ὅπισθεν τῆς ὁποίας κείνται τὰ ὀρεινὰ ὀχυρώματα τῆς Ἄνω Ἀλβανίας. Ἐκατέρωθεν ὀρθοῦνται ὑψηλὰ ὄρη, αἱ ἐξωτερικαὶ σειραὶ τοῦ Σκάρδου, εἰς ἄκρον δισώδεος κατὰ τὰς ὀμαλωτέρας ἀκρωρείας πρὸς τὰ κάτω φέρουσαι ὄρη, κατὰ δὲ τὰς ὑψηλοτέρας κατωφρείας φηγοὺς καὶ πύκας. Ἐφ' ἧς ὁ Σκενδέρβης διήρχετο τὰς λαβυρινθώδεις καὶ κινδυνώδεις στενοπορίας των παρετήρησε βεβαίως τὰς μεγάλας εὐκολίας πρὸς ἄμυναν, ἃς ἡ φύσις εἰς τὴν πατρίδα του, ὁ δὲ πολυάσχολος νοῦς τοῦ παραρημαδῆγραψε τὰ σχέδια τοῦ ἀγῶνος, καθ' ὅν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του δι' ἀκαταπαύστων μαχῶν ἐματαίωσε τὰς γιγνντιαιὰς δυνάμεις τῆς ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας.

Τὴν ἐβδόμην ἡμέραν τῆς παρατόμου ἱππλοαίας των οἱ λιποτάκται ἐφθασαν εἰς Διέρας, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Δρίνου, ὅπου ὁ οἶκος τῶν Καπτριωτῶν εἶχε πολλοὺς τοὺς ὀπαδοὺς, οἵτινες διὰ τῆς προσελεύσεως ἐθελοντῶν, ἐξηκολούθησαν τὸν εἰς Κροίαν δρόμον των, ἀπέχουσαν ἐβδομήκοντα μίλια πρὸς δυσμὰς, ἐν τῷ μέσῳ ἀδιεξόδων καὶ πολυστρόφων φάραγων, πολυσχιδῶν χειμάρρων καὶ ἰγριωπῶν κορυφῶν,

ἃς ἐνέχουσι τὰ ὄρη τοῦ Μάτ. Τὸ φρούριον ἵσταται ἐπὶ ὑψώματος ἐκ τιτανιθίου, προφυλαττομένου ὀπισθεν ὑπὸ φοβεροῦ κρημοῦ, ἔχοντος ὕψος οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν 2,000 ποδῶν. Μόνον ἐκεῖ ὅπου ὁ ἐρυμνὸς οὗτος φραγμὸς διχάζεται ὑπὸ χάσματος, ἢ διατέμνεται ὑπὸ χειμάρρου βαίνοντος ὀρητικῶς πρὸς τὸν Ἀδρίαν, εἶναι προσίτος ἐξ ἀνατολῶν εἰς τὸν ἐπικλιθῆ προμηχῶνα, ὅν οὗτος ἀπομονώνει καὶ προασπίζει. Ὁ Σκενδέρβης ὅμως καὶ οἱ ὀπαδοὶ του ἐγίνωσκον πᾶσαν ὀρεινὴν τρίβον ἐν τοῖς πέριξ, καὶ οὕτω προσήγγισαν ἄνευ δυσκολίας εἰς τὰ τείχη τῆς Κροίας ἐν ἀποστάσει ἑξακοντίσματος. Ἐνταῦθα ὁ ἀρχηγὸς κατέλιπεν αὐτοὺς κεκρυμμένους ἐν τῷ πυκνῷ δάσει τῷ περικλύπτοντι τὰς φάραγγας, καὶ εἰσῆλθεν αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του καὶ μικρᾶς ἀκολουθίας. Ἡ παρουσίασις τοῦ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς Νίσσης βίχ ἐξαφερθέντος φιομανίου παρήγαγεν ἄμεσον ὑπακοὴν τοῦ φρουράρχου, ὅστις ἀνυπόπτως παρέδωκε τὸ ὀχυρὸν φρούριον εἰς τὸν ἀσπονδότερον ἐχθρὸν τοῦ γένους του. Νυκτὸς γενομένης αἱ πύλαι ἠνεώχθησαν καὶ οἱ ἐξελκόμενοι αἰμοδιψεῖς ἐνεδρευταὶ εἰσώρμησαν καὶ γενικὴ τῶν Τούρκων σφογῆ ἐπῆλθεν.

Ἡ πρόσκλησις εἰς τὰ ὄπλα καὶ ἡ ἀνακέρυξις τῆς ἐλευθερίας ἀντήχησε νῦν ἀνά πᾶσαν τὴν χώραν ἢ ἀρεμάνιος φήμη τοῦ Σκενδέρβης, λαμπρὰ οὕσα ἦδη, προσεκτίετο ὑπεράνθρωπον λάμψιν διὰ τῆς αἰφνιδίου ἐπιτυχίας τῆς ἀπροσδοκῆτου προσελεύσεως του ὡς ὑπερμάχου ἢ Ἀλβανία ἐδεξιόσαστο μετ' ἀλλαγῶν τὸν ἐλευθερωτὴν τῆς, καὶ ἡ ὑποκαίουσα ἐπανάστασις ἐξεροράγη φλογερωτάτη ἀπὸ τοῦ Μέλανος Ὀρους μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Ἄρτης. Καὶ τοῖς δὲ ἡ χώρα ἦτο χιονοσκεπὴς καὶ ὄξυς βόρειος ἀνεμὸς ἐπεκουστάλλου τὰ γίνεια τῶν μαχητῶν του (διότι ἡ Κροία τῆς Ρώμης ἔχουσα τὸ γεωγραφικὸν πλάτος, τὸν χειμῶνα ἔχει τὸ κλίμα τῶν Ἀλπεων), ὁ Σκενδέρβης δὲν ἄφινε νὰ τὸν διαφύγῃ εὐκαιρία τοῦ νὰ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἐν εἰδει ἀστοφωλεῶν ὑψομένων φρουρίων τῆς Πετρείλας, Πετράλβας καὶ Στελλουζίου, διὰ δὲ τῆς ἐκ πανικοῦ τρόμου παραδόσεως αὐτῶν κατέστη κύριος ἀπάσης τῆς νοτίου περιφέρειας τοῦ κέντρου τοῦ διαμερίσματος τοῦ Μάτ. Ἡ θέσις του ἐπὶ τοῦ παρόντος ἦτο ἀσφαλὴς, τῇ δ' ὀροτῇ τῶν Χριστουγέννων ἐώρτασεν ἡσυχῶς τὴν βᾶπτισιν τοῦ ἀνδρείου ἀνεψιοῦ του Χαμσᾶ, ὅστε ἐκτοτε ἐγένετο οὗτος γνωστὸς ὑπὸ τὸ προγονικὸν ὄνομα Βρανίλος. Ἀλλ' ὁ Σκενδέρβης δὲν ἐπανεπαύετο ἐπὶ τῶν θριάμβων του εἰμὴ διοργανῶν θριάμβους

μέλλοντας. Ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν ἐγγυτέρων χριστιανικῶν δυνάμεων τῆς Ρώμης καὶ τῆς Βενετίας, μετὰ τοῦ Λαδισλάου τῆς Οὐγγαρίας καὶ Ἀλφόνσου τῆς Νεαπόλεως ἐπέρρωσε τοὺς δι' ἐπιγαμίας δεσμοὺς τοῦ οἴκου τῶν Καστριωτῶν νυμφευθεὶς τὴν Ἀνδρονίκη, θυγατέρα τοῦ γηραιοῦ ἀρχηγοῦ Ἀριανίου Κομνηνοῦ, καὶ προσεκάλεσε συνέδριον Ἀλβανῶν ἀρχηγῶν εἰς τὴν βενετικὴν πόλιν Ἀλεξίου, ὅπου τὸ θέρος τοῦ 1444, ἐξελέχθη ἀρχιστράτηγος τοῦ ἐθνικοῦ δεσμοῦ κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ ὑπεσχέθη ἐτήσιον συνδρομὴν 200,000 διὰ τὰς δαπάνας τοῦ πολέμου.

(Ἀκολουθεῖ)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΙΝΙΑΝΟΣ

ΒΙΟΙ ΤΡΙΩΝ ΕΞΟΧΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ (*)

Ἴνα βελτιωθῇ ἐν γένει ἡ κοινωνία, ἀνάγκη νὰ προηγηθῇ ἡ βελτιώσις τῆς καταστάσεως τῶν γυναικῶν, αἵτινες εἶναι τὰ κυριώτερα ὄργανα τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν ἄλλ' ὅπως κατασταθῶσιν αἱ γυναῖκες καταλληλότεραι τροφοὶ εἰς τὰ τέκνα των, καὶ νὰ δυνηθῶσι νὰ ἐμπνεύσωσι τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκείας εἰς τὰς ἀπαλὰς τῶν παιδῶν καρδίαις, ἐνομίσαμεν ὅτι δυνάμεθα νὰ συντελέσωμεν καὶ ἡμεῖς χορηγοῦντες εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον παραδείγματα ἐξόχων γυναικῶν. Ἡ μίμησις εἶναι τὸ κυριώτερον μέσον πρὸς τὴν πρόδον, ἀλλ' ὅστις ἔχει τὸν σκοπὸν καὶ τὴν διάθεσιν νὰ μιμηθῇ, ἀνάγκη νὰ ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν παραδείγματα ποιήματα καὶ διήγησιν, ἐξ ὧν νὰ δύναται νὰ δηγηθῇ κατὰ τὴν περίστασιν. Τοιαῦτα ἀρχέτυπα ἐνδόξων γυναικῶν πρὸς μίμησιν, θέλομεν ὑποβάλλει εἰς τὸ κοινόν, φροντίζοντες ὥστε ἂν αἱ προτιθέμεναι εἰκόνας περιέχουσι καὶ ἀτελείας ἢ ἐλαττώματα, νὰ ὑποδεικνύωμεν καὶ ταύτας, ἵνα μὴ διαλαμβάνωνται ἀδιακρίτως τὰ κακὰ μετὰ τῶν καλῶν, καὶ χρησιμεύουσι πρὸς διαστροφὴν μᾶλλον ἢ πρὸς τελειοποίησιν τῆς ἀγωγῆς τῶν γυναικῶν.

(*) Σ. Ε. Τὸ κατωτέρω προοίμιον τῆς περιληπτικῆς βιογραφίας τριῶν ἐξόχων γυναικῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἦτοι τῆς Σαπφῶς, τῆς Κορίνθης καὶ τῆς Σεμίραμιδος, εὐρεθέντα ἐν τοῖς διαφόροις σχεδιάσμασι τοῦ μακαρίτου Δημητρίου Αἰνιάνου, πρῶτον ἤδη δημοσιεύονται διὰ τῆς «Ἐπιθεωρήσεως» σήμερον.

ΣΑΠΦΩ

Ἡ Σαπφῶ ἐγεννήθη εἰς τὴν Μιτυλήνην, ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ, κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν δευτέραν Ὀλυμπιάδα (612 π. Χ.). Ἡ φύσις οὐδενὸς εἶδους καλλονῆν ἐδωρήσατο αὐτῇ, διότι λέγεται ὅτι ἦτο μικροῦ ἀναστήματος καὶ μελαγχρινῆ ἄλλ' ὅτι ἔλειπεν ἀπὸ τὸ σῶμα, ἐχορηγήθη ἐν ἀφρονίᾳ εἰς τὸν νοῦν, ὥστε ἐφαίνετο ὡς νὰ ἦτο δημιουργημένον ἀπὸ τὸν κεραυνὸν καὶ τὰς ἀστράπας. Ὁ Πλάτων ὅμως, ὀνομάζων αὐτὴν ὠραίαν, ἢ ἀπέβλεπε μᾶλλον εἰς τὴν ψυχικὴν, ἢ εἰς τὴν σωματικὴν καλλονήν. Λέγεται ὅτι ἐγνώριζεν ὅλα τὰ τότε γνωστὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησι μουσικὰ ὄργανα ἄλλ' ὁ οἰστρος τῆς ποιήσεως τοσοῦτον ἐξοχος ἦτο ἐν αὐτῇ, ὥστε τὰ ποιήματά της ἐθεωρήθησαν τὰ λαμπρότερα ὄχι μόνον παρὰ τοῖς συγχρόνοις αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις καὶ ἀπόδειξις ὁ Πλούταρχος, ὅστις εἰς τὸ περὶ ἔρωτος βιβλίον του λέγει περὶ αὐτῆς: «Ἡ Σαπφῶ διαχέει εἰς τὰ ἑκτὸς τὰς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς φλόγας, ὁμοιάζει τὴν Πυθίαν, ἣτις φαίνεται ἐνθους ἐπὶ τοῦ τρίποδος.» Ἡ Σαπφῶ διὰ τὰ ἐξοχα ποιήματά της ὀνομάσθη δεκάτη μουσα. Δυστυχῶς ὅλα τὰ ποιήματα αὐτῆς ἀπωλέσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ μόνων ἀποσπασμάτων τινῶν, τὰ ὁποῖα συγγραφεῖς τινες, ὡς ὁ Λογγίνος καὶ ὁ Ἀλικαρνασεὺς Διονύσιος διέσωσαν, ἐγγράψαντες ταῦτα εἰς τὰ συγγράμματά των πρὸς ἑκφρασίαν τοῦ πρὸς ταῦτα θαυμασμοῦ των, ἀποδεικνύουν τὸ διάπυρον, τὸ παθητικόν, τὸ ἐράσμιον τῶν ποιημάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἀπώλεια θεωρεῖται ὡς ἐν τῶν μεγαλητέρων δυστυχημάτων ὡς πρὸς τὰ ἔργα τῆς ποιήσεως.

Ἡ Σαπφῶ λέγεται ὅτι εἶχε φιλικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Ἀλκαίου, συγχρόνου αὐτῆς ποιητοῦ, καὶ ὅτι περιεπλέχθη μετ' αὐτοῦ εἰς συνωμοσίαν κατὰ τοῦ Πιττακοῦ, τυράννου τότε τῆς Λέσβου, ὅστις ἀνακαλύψας ταύτην, ἤρκεσθη μόνον νὰ ἐξορίσῃ ἀμφοτέρους τοὺς ποιητὰς, καὶ ἡ Σαπφῶ ἐξελέξατο τὴν Σικελίαν ὡς τόπον τῆς ἐξορίας της.

Τὰ ποιήματα τῆς Σαπφῶς συνίσταντο εἰς ὠδὰς, ἐπιθαλάμια, ἐλεγεία, ἐπιγράμματα κτλ. Ἀλλ' ἐξ ὅλων τούτων δὲν σώζονται εἰμὶ δύο ὠδαὶ καὶ τεμάχια μόνον ἐκ τῶν ἄλλων αὐτῆς ποιημάτων.

Ἡ Σαπφῶ εἶχε σύζυγον Ἀνδριόν τινὰ ὀνομαζόμενον Κέρκαλον, ὅστις ἀποθανὼν ἐγκατέλειπεν αὐτῇ μεγάλην περιουσίαν καὶ μίαν θυγατέρα ὀνομαζομένην Κλιίδα, ὅπερ ἦτο καὶ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς τῆς Σαπφῶς. Εἶχε δὲ καὶ τρεῖς ἀδελφοὺς, ὧν ὁ εἷς ὀνο-

μαζόμενος Χάραξος, ὑπῆρξεν ἐραστής τῆς περιφήμου ἐν Αἰγύπτῳ ἑταίρας Ῥοδόπης, εἰς ἣν ἔφθειρε μεγάλην περιουσίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποκτήσει ἐκ τοῦ ἐμπορίου τῶν οἴνων.

Περὶ τοῦ θανάτου τῆς Σαπφῶς ὑπάρχει μεγάλη διαφωνία μεταξὺ τῶν ἱστορικῶν, ἀλλ' ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ κάμωμεν λόγον περὶ αὐτοῦ, ὁποιασδήποτε συνεπείας καὶ ἂν ἔχη εἰς τὰ ὄμματα τῶν θαυμάζοντων τὰ εἰς τὴν ποίησιν ἐξοχα προτερήματα τῆς Σαπφῶς. Λέγεται ὅτι ἠράσθη νέου τινὸς ὀνομαζομένου Φάωνος, ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος, ἀποφεύγων τὸν ἔρωτα αὐτῆς, ἔφυγεν ἀπὸ τῆς Λέσβου, αὐτὴ παρηκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὴν Σικελίαν, καὶ τελευταῖον μὴ δυνηθεῖσα νὰ τὸν πείσῃ, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πηδήσῃ τῆς Λευκάδος τὸ πηδῆμα (*), ὅπερ λέγεται ὅτι ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ μόνον θεραπευτικὸν μέσον τοῦ ἀπηλιπισμένου ἔρωτος.

Τινὲς τῶν συγγραφέων ἀποδίδουσιν εἰς ἄλλην Σαπφῶ, τὴν ἐξ Ἑρесьσοῦ τῆς Λέσβου, τὸ Λευκάδιον πηδῆμα, ἄλλοι δὲ δὲν μνημονεύουν τοιαύτην πράξιν, οὐδὲ διὰ τὴν ποιήτριαν, οὐδὲ δι' ἄλλην τινὰ Σαπφῶ, καὶ λέγουσι μάλιστα ὅτι ὑπάρχει ἐν Μιτυλήνῃ καὶ ὁ τάφος τῆς ποιητρίδας Σαπφῶς ὅτι πλείοτεροι ὅμως, παρασυρόμενοι ἀπὸ τὸ πικράδοξον καὶ θαυμάσιον, ἐνόμισαν ὅτι δὲν ἐπισφραγίζεται ὁ βίος τῆς διαπύρου καὶ ἐρωτικῆς ποιητρίδας, εἰμὶ ἀποδιδόμενου εἰς αὐτὴν καὶ τοῦ τολμηροῦ τῆς ἐρωτικῆς ἀπελιπισίας πηδήματος, ὡς ἐπισφραγίσματος παραδόξου, ἢ λύσεως τρόπον τινὰ τῆς πολυταράχου σκευῆς.

ΣΕΜΙΡΑΜΙΣ

Πόσον γόνιμον μεγάλων πράξεων εἶναι τὸ κάλλος συνοδευόμενον καὶ μετ' ἐξοχον νοῦν ἐπὶ τῶν γυναικῶν, μᾶς παρέχει ἀναντίρρητον ἀπόδειξιν ἡ Σεμίραμις. Ἄν καὶ ἡ ἱστορία αὐτῆς καλύπτεται ἀπὸ τὸ σκότος τῶν μύθων, οὐχ ἦττον ὅμως διαφαίνεται ὁ ἐξοχος αὐτῆς νοῦς, καὶ ἀποδεικνύονται τὰ μεγάλα στρατιωτικὰ ἔργα ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς ἀπὸ μόνῃ τὴν ἐπὶ τοῦ τάφου της ἐπιγραφὴν, ἔχουσαν οὕτως:

«Ἐγενόμην βασίλισσα τῆς Νινευτ' τὸ δὲ κράτος μου εἶχεν ὄρια ἐξ ἀνατολῶν μὲν τὸν Ἰνδιάνην πο-

(*) Σ. Ε. Ἐν τῇ νήσῳ Λευκάδι ὑπάρχει νοτιοδυτικῶς ἀκρωτήριον Λευκάτας καλούμενον ἐπιστεῦστο δὲ τὸ πάλαι, ὅτι πηδῶντες ἐξ αὐτοῦ οἱ ἀπηλιπισμένοι ἐρωτῶντες ἐθεραπεύοντο ἡ Σαπφῶ ὅμως λέγεται ὅτι πηδήσασα ἐξ αὐτοῦ δὲν ἐθεραπεύθη, ἀλλ' ἐπνίγη εἰς τὴν θάλασσαν.

ταμόν, ἐκ μεσημβρίας δὲ τὸν φέροντα τὸν λιθανωτὸν καὶ τὰ μύρα τόπον, πρὸς ἄρκτον τοὺς Σάκκας καὶ τὴν Σογδικὴν. Πρὸ ἐμοῦ οἱ Ἀσσύριοι δὲν εἶχον ἰδεῖ θάλασσαν, ἐγὼ δὲ ὑπέβαλα τέσσαρς θαλάσσης ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου. Ἡνάγκασα τοὺς ποταμοὺς νὰ στρέψωσι τὸ βεῦμά των ὅπου ἐγὼ ἠθέλησα ἠθέλησα δὲ ἐγὼ νὰ στρέψωσι τὰ ὕδατά των εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην αὐτῶν τόπους κατέστησα εὐφρόρους τὰς ἀγόνους γαίας, ποτίζουσα αὐτὰς διὰ τοῦ ὕδατος ποταμῶν ὑπ' ἐμοῦ καταδικασθέντων. Οἰκοδόμησα φρούρια εὐάλωτα κατεδάμνασα διὰ τοῦ σιδήρου μέγιστα ὄρη, κατεσκεύασα δὲ διὰ τῶν χρημάτων μου ὁδοὺς, ἐκεῖ ὅπου τὰ ἄγρια θηρία δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσδύσωσιν. Ἄν καὶ ἔπραξα τοιαῦτα ἔργα, εὖρον μολοντοῦτο καιρὸν καὶ τὰς ἰδίας μου ἀπολαύσεις νὰ εὐχαριστήσω, καὶ τοὺς φίλους μου νὰ καταστήσω εὐτυχεῖς.»

Τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἐπιτύμβιον, ὅπερ διέσωσεν ὁ Πολύαινος, ὑπάρχει τὸ ἐπισημότερον μνημεῖον περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν κατακτήσεων τῆς ἐνδόξου ταύτης γυναικός.

Κατὰ τοὺς μυθογράφους, ἡ Σεμίραμις ἐγεννήθη ἀπὸ Σειρήνά τινὰ ὀνομαζομένην Δερκετώ, καὶ ἐγκατελείφθη, ἅμα γεννηθεῖσα, εἰς ἐρημίαν τινὰ, ὅπου αἱ περισσεραὶ τῆς προσέφερον τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. Ἀλλ' ὁ μῦθος οὗτος ἔλαβεν ἀρχὴν ἀπὸ τὸ ὄνομα Σεμίραμις ἀνετράφη μεταξὺ ποιμένων, τὸ δὲ κάλλος της, ἂν καὶ ἐξαισίον, δὲν ἐπροξένησε κρότον, εἰμὶ ὅταν σατράπης τις ἦλθε κατὰ τύχην εἰς τὸ χωρίον της. Ὁ σατράπης οὗτος, θαυμάσας τὴν ὠραιότητα αὐτῆς, ἐζήτησε νὰ τὴν λάβῃ εἰς γυναῖκα, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν πείσῃ νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν του. Ὁ σύζυγος αὐτῆς, ὀνομαζόμενος Μέμων, μένων διαρκῶς προτηλωμένος εἰς τὸν ἔρωτα τῆς Σεμιράμιδος, καὶ ἀφοῦ ἐγέννησεν αὐτῇ δύο τέκνα, ἠναγκάσθη νὰ τὴν λάβῃ μαζῇ του εἰς ἐκστρατείας τινὰ, τὴν ὁποίαν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσυρίων Νίνος ἐπεχείρησε κατὰ τῶν Βακτριανῶν. Ἡ πόλις τῶν Βάκτρων ὑπερασπιζομένη γενναίως ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Βακτρῶν Ὄξυάρτην, ἔφερον εἰς ἀπελιπίαν τὸν Νίνον, καὶ ἦτο ἐγγὺς νὰ ἀποφασίσῃ τὴν λύσιν τῆς πολιτορίας, ὅταν ἡ Σεμίραμις ἔφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Μαθούσα ἡ Σεμίραμις τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, εἴτε ἐκ φιλοδοξίας, εἴτε ἐκ νεανικῆς παραφορᾶς ὀρμημένη, ὤρμησε μετ' ἐκείνην ἀριθμὸν στρατιωτῶν νὰ προσβάλλῃ μέρος τι τοῦ φρουρίου, ὅπερ παρετήρησεν ὅτι δὲν ἦτο ἱκανῶς προφυλαγμένον, καὶ κατῴρθησε νὰ τὸ κυριεύσῃ.

Τὸ κατόρθωμα τοῦτο ἐπέφερε τὴν πτώσιν τῶν Βάκτρων, καὶ ἐπομένως τὴν νίκην τοῦ Νίνου ὥστε ἡ φήμη τῆς Σεμίραμιδος κατέστη πάγκοιτος, καὶ ἡ δόξα τοῦ κατορθώματος ἀπεδόθη εἰς αὐτήν. Ὁ Νίνος, ἀποδίδων τὰ βραβεῖα εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας, ἐκάλεσε καὶ τὴν Σεμίραμιν εἰς τὴν σκηνὴν του καὶ τῆς προσέφερε μεγαλοπρεπεστάτην ἀμοιβήν, ἀλλ' ἐκυριεύθη ἀπὸ σφοδρότατον πρὸς αὐτὴν ἔρωτα. Ἐπρότεινε λοιπὸν πρὸς τὸν σατράπην νὰ τοῦ παραχωρήσῃ τὴν Σεμίραμιν, καὶ εἰς ἀμοιβήν νὰ τοῦ δώσῃ αὐτὴς εἰς σύζυγον τὴν ἰδίαν του θυγατέρα. Μὴ συγκαταθέτωντος δὲ τοῦ Μένωνος, ὁ Νίνος τοῦ ἐπρότεινεν ἕν τῶν δύω, ἢ νὰ παραδώτῃ αὐτῷ τὴν Σεμίραμιν πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ παρανόμου του ἔρωτος, ἢ νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὰ ὄμματα. Ὁ Μένων εὐρέθη εἰς ἀπελπισίαν, ὥστε ἀπηγγόνισεν ἑαυτὸν ἢ δὲ Σεμίραμιν ἀνέβῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Ἀσσυρίων καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα ὡς βασίλισσα, ἥτις ὡς πτωχὸς βοσκὸς ἐπώλει πρότερον εἰς τὴν πόλιν τὸ γάλα τοῦ ποιμνίου τῆς.

Διαδεχθεῖσα τὸν Νίνον εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ λαθούσα ἀφορμὴν ἀπὸ ἐπαναστάσεως ἔθνων τινων τοῦ Καυκάσου, ἄτινα, περιφρονούντα αὐτὴν ὡς γυναῖκα, ἐτόλμησαν ν' ἀποσεῖσωσι τὸν ζυγὸν τῶν Ἀσσυρίων, ἐδόθη εἰς πολεμικὰς πράξεις καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε ιδέαν, ὅτι ὁδὸς πρὸς δόξαν εἶναι ἢ ἐκ τῶν κατακτήσεων, προέβη νικῶσα καὶ ἐξουσιάζουσα πάντα τὰ ἔθνη. Ἀναφέρονται δὲ καὶ θαυμάσια ἄλλα ἔργα αὐτῆς, οἷον ὁ τάφος τοῦ Βήλου, καὶ τὸ ἀγαλμα τοῦ Βαγειάν¹, ἀλλὰ τὸ ἀδιαφιλονείκητον ἔργον αὐτῆς εἶναι ἡ καταστροφὴ τοῦ ὄρους Ζάγγου, καὶ ἡ κατασκευὴ δημοσίας ὁδοῦ ἐπὶ τοῦ ἔρειπίου αὐτοῦ, διὰ νὰ διαβῶσι δι' αὐτῆς ἐν ἀνέσει τὰ πολυπληθῆ ἐκείνης στρατεύματα.

ὑποτάσσασα ἀλληλοδιαδόχως τὴν Μηδίαν, τὴν Περσίαν καὶ ἄλλα ἔθνη καὶ εἰρηνοποιήσασα τὴν Ἀσίαν διέβη εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὑπέταξεν τὴν Λιβύην καὶ κατέστησεν ὑποτελῆ φόρου τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Αἰθιοπίαν. Μὴ ἀρκουμένη εἰς τὰς μεγάλαις ταύτας κατακτήσεις ἡ φιλόδοξος αὕτη βασίλισσα, ἔστρεψε τὸ βλέμμα τῆς πρὸς τὴν Ἰνδίαν, ἥτις τότε ἀπέτέλει μέγιστον κράτος, ὑποκειμένη ἅπασα εἰς ἓνα ἡγεμόνα, καὶ ἥτις ἠδύνατο νὰ ἐμποδίζῃ τὸν περὶ παγκοσμίου μονοκρατορίας σκοπὸν αὐτῆς. Ἀποφασίσασα τὴν κατὰ τῶν Ἰνδιῶν ἐκστρατείαν, ἔγραψε πρὸς πάντας τοὺς σατράπαις αὐτῆς νὰ προπαρ-

¹ Σ. Ε. Ἐνταῦθα ὑπάρχει σημεῖον σχολίου ἐν τῇ σχηματογραφίᾳ, ἀλλὰ σχολίον δὲν ὑπάρχει.

σκευάσωσι τὴν ἀναγκαίαν διὰ τὴν ἐκστρατείαν δύναμιν, ἀνάλογον μὲ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἄλλ' ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἀπέτυχε, καὶ ἡ Σεμίραμις ταπεινωθεῖσα ἐκ τῆς ἀποτυχίας ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια καὶ ἔστρεψε τὸ πνεῦμα τῆς κατακτήσεως εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ εὐτυχεῖς τοὺς παρ' αὐτῆς διοικουμένους λαούς.

Τοσοῦτον εἶχε προσελκύσει τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ τῆς πρὸς ἑαυτήν, ὥστε γενομένης ποτὲ στάσεως καὶ ἀγγελθείσης αὐτῇ καθ' ἣν ἐποχὴν κτενιζομένη εἶχεν ἐσκοπισμένην τὴν κόμην ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς, ἔδραμε ταχέως καὶ παρουσιάσθη εἰς τὴν λαὸν τοῦ ὠμίλησε καὶ τὸν μετέφερεν ἀμέσως εἰς τὴν ὑποταγήν.

Ἐλευθερωθεῖσα ἄπαξ ἀπὸ τὴν εἰς σύζυγον ὑποταγήν, δὲν ἠθέλησε πλέον νὰ ὑποβίβῃ ἑαυτὴν εἰς ἄλλον σύζυγον, καὶ διέμεινε χυρῆουσα καθ' ἑἑαυτὴν τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς τῆς διάστημα. Διέμεινε δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου τεσσαράκοντα καὶ δύο ἔτη, καὶ ἀνήγειρε τὴν Βαβυλῶνα ἐπὶ νέου σχεδίου, ὀχυρώσασα καὶ καλλωπίσασα αὐτὴν πλείτερον ὅλων τῶν προκατόχων τῆς. Μετὰ δὲ τὸν θάνατόν τῆς ἐλογίσθη ὅτι μετμηρῶθη εἰς περιστέρων.

Τινὲς τῶν ἱστορικῶν κατέκριναν τὴν διαγωγὴν τῆς, ὅτι δῆθεν παρεδίδοτο εἰς τοὺς ὠραιότερους ἐκ τῶν στρατιωτῶν τῆς φρουρᾶς τῆς, τοὺς ὁποίους ἐπομένως ἐφόνευε διὰ νὰ μὴν γένῃ γνωστὸν τὸ ὄνειδος αὐτῆς· ἀλλοὶ δὲ ἀπέδωκαν αὐτῇ καὶ ἔρωτα πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῆς Νινίαν, δι' ὅπερ οὗτος καὶ τὴν ἐφόνευσεν ὡς λέγουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶναι ὁμολογούμενα τὸ δεύτερον ὅμως εἶναι ὅλως ἀπίθανον· διότι ἡ Σεμίραμις, βασιλεύσασα τεσσαράκοντα δύο ἔτη, καὶ οὕσα βεβαίως πρὸς τὰ τριάκοντα ὅταν κατέστη ἐπὶ τοῦ θρόνου, δὲν ἦτο εἰς ἡλικίαν οὐδὲ νὰ σκεφθῇ περὶ ἔρωτος, καὶ μάλιστα τοιοῦτου, ὁποῖος ἦτο ὁ πρὸς τὸν ἴδιον αὐτῆς υἱόν. Λέγεται προσέτι ὅτι ἔλαβε τὴν βασιλείαν, αἰτήσασα ἀπὸ τὸν Νίνον νὰ τὴν καταστήσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου, διὰ νὰ διοικήσῃ μίαν μόνον ἡμέραν τὸ κράτος του, καὶ ὅτι λαθούσα τὴν ἐξουσίαν δὲν παρέδωκε πλέον αὐτὴν, φονεύσασα τὸν ἴδιον αὐτῆς σύζυγον· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀναιρεῖται παρ' ἄλλων, οἵτινες ἀναφέρουσι τὰς λαμπρὰς τιμὰς, ὅσας ἀπέδωκεν εἰς τὸν ἀποθανόντα αὐτῆς σύζυγον, καὶ τὸν μεγαλοπρεπῆ τάφον, τὸν ὁποῖον τῷ ἀνήγειρεν.

ΚΟΡΙΝΝΑ

¹ Ἡ Κορίννα κατέστη περιφνημὸς καὶ διὰ τὴν ὠραϊότη-

τητα καὶ διὰ τὰ ποιητικὰ τῆς προτερήματα. Ἐγεννήθη ἐν Ταναγρα τῆς Βοιωτίας. Ἡ Κορίννα ἐσπούδασε τὴν μουσικὴν εἰς τὴν Μῦρτιδα Σπυθήριαν ἐξ Ἀθηδόνος τῆς Βοιωτίας, ὁμοῦ μὲ τὸν Πίνδαρον, μολακῶτα πεντάκις ἐνίκησεν αὐτὸν εἰς τοὺς μουσικῶν ἀγῶνας. Ἀναγινώσκων τις τὰ συγγράμματα τῆς Κορίννης (εἰπέ τις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων) ἔρωτᾷ μὲ ἀπορίαν, διατί ἐθεωρήθησαν ταῦτα καλύτερα τῶν τοῦ Πινδάρου· ὅταν ὁμοῦ βλέπῃ τὴν εἰκόνα αὐτῆς, θαυμάζει πῶς δὲν ἐπροτιμήθησαν ταῦτα πάντοτε. Ἡ σκέψις αὕτη εἶναι ὀρθοτάτη καθόσον ἀφορᾷ τοὺς Ἕλληνας καὶ μάλιστα τοὺς Θηβαίους, οἵτινες συνέταξαν ὕμνους διὰ τὸ κάλλος, ὡς ἐπράξαν πρὸς τοὺς θεοὺς, θεωροῦντες αὐτὸ ὡς εἰκόνα τῆς ἀρετῆς. Ὅποιαδήποτε ὅμως καὶ ἂν ἦναι ἡ αἰτία τῆς νίκης τῆς, ἡ Κορίννα φαίνεται ὅτι εἶχε καὶ πνεῦμα ποιήσεως καὶ κρίσιν γεγυμνασμένην, καὶ ἀπέφευγε τὴν συσσώρευσιν τοῦ μύθου, ἐλάττωμα, εἰς τὸ ὅποιον συνήθως ὑπέπιπτεν ὁ Πίνδαρος.

Λέγεται ὅτι ὁ Πίνδαρος ἐλυπήθη πολὺ διὰ τὴν ἡττάν του, καὶ ἐξέφρασε κατὰ τῆς Κορίννης ὕβρεις, κατὰ ὀρθῆς καὶ τοὺς ἀγωνοθέτας ὡς ἀπειροκάλους· ἡ Κορίννα, ὅμως δὲν φαίνεται ν' ἀνταπέδωκε τὰς ὕβρεις, οὐδ' ἐξήλθε τῆς προφυλάξεως, τὴν ὁποίαν ἀπῆται τὸ φύλον τῆς. Οἱ ἀρχαῖοι ἀπέδιδον διάφορα ποιήματα εἰς τὴν Κορίνναν, ἀλλὰ τώρα σώζονται τεράχια τινά.

Ἡ Κορίννα διετήρησε τὴν ὑπόληψίν τῆς καθ' ὅλον αὐτῆς τὸν βίον, διότι οἱ Ταναγραῖται ἀνήγειραν τὸν τάφον αὐτῆς εἰς τὸ ἐπιφανέστερον μέρος τῆς πόλεως αὐτῶν, ἡ δὲ εἰκὼν αὐτῆς ὑπῆρχε καὶ ἐπὶ Παυσανίου, ὅστις ἀναφέρει περὶ αὐτῆς. Φαίνεται ὅτι ἡ Κορίννα, ὡς καὶ ἄλλαι ποιήτριαι τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, ἐγνώρισεν κατὰ βάθος τὴν τέχνην τῆς ποιήσεως, καὶ ἐμυήθησαν ὅλα τὰ μυστήρια αὐτῆς διὰ τῆς εὐφυΐας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς συντόνου μελέτης ἀφ' ἑτέρου, καὶ διὰ ταῦτα κατέστησαν ἐξοχοὶ εἰς αὐτήν.

Ἡ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ

(BELLA STROZZI)

ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν.)

Ἡ διατριβὴ ὑπῆρξε μακρὰ μετὰ δύο ὥρας ἐφύλαττον ἔτι τὴν θύραν, ὅτε εἶπεν διερχομένης ἐνώπιον

αὐτῶν τὰς γυναῖκας, τὰς ὁποίας ἠκολούθησαν· ἐξήλθον δὲ αὐταὶ ἐκ τῆς μητροπόλεως δι' ἄλλης ἐξόδου. Τούτων ἡ μὲν ἐκλαίεν, ἡ δὲ ἑτέρα ἐφαίνετο παρηγοῦσα αὐτήν. Ἐβάδιζον, ὡς ἀπομακρυνόμεναι μετὰ θλίψεως κατὰ πᾶν βῆμα ἢ ἀπαρηγόρητος ἔρριπτε βλέμμα ὀπισθεν αὐτῆς. Τὰ τρία κεκρυμμένα ἐν τῇ σκιᾷ φάσματα ἐκινήθησαν, ἐπλησίασαν ὁ εἰς αὐτῶν ἀπεμακρύνθη ἐκ τοῦ συμπλέγματος καὶ ἐβάδισε ἐπὶ τὰ βήματα τῶν Φλωρεντίνων, ἐν ᾧ οἱ δύο ἄλλοι ἐπᾶνήρχοντο εἰς τὰς θέσεις των. Τὴν φωνὴν ταύτην δὲν παρέμενον πολὺ ἡ θύρα ἦν ἐφύλαττον ἀνέφωξε πάλιν καὶ ὁ Φερρούκης φέρων μακρὸν ἐκ μεταξὺ φέρεμα κατὰ τὸ ἐν Φλωρεντία ἔθος ἐφάνη συνοδευόμενος ὑπὸ ἱερέως. Ἐστησαν, ὠμίλησαν μετὰ θεομότητος ἐπὶ τινι λεπτᾷ καὶ ἀπεχωρίσθησαν βραδίζοντες ἐκ δύο ἀντιθέτων μερῶν.

Ὁ Φερρούκης ἀπομακρυνόμενος ἔφθασε σχεδὸν πλησίον τῶν δολοφόνων, οἵτινες δὲν μετεκινήθησαν, ἀλλ' ὅτε παρήλθε δι' αὐτῶν ἐπέπεσαν συγχρόνως κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐπληξαν διὰ δύο ξιφιδίων μεταξὺ τῶν ὤμων· ἐξέτεινε τὰς χεῖρας ὡς ἄνθρωπος θέλων νὰ πέσῃ· ἀλλὰ δὲν ἦτο πληγωμένος ἕνεκα τοῦ δικτυωτοῦ θώρακος· ἐποίησατο μεταστροφήν καὶ ποῖν οἱ δολοφόνοι συνέλθωσιν ἐκ τῆς ἐκπλήξεως, εἰς ἣν ἦσαν, διότι ἐνόμιζον ἤδη τὸ θυμὸν των νεκρὸν, ἐνέπηξε τὸ ξιφίδιον εἰς τὸν λαίμῳ τοῦ ἐνὸς αὐτῶν καὶ διὰ τῆς κώπης τοῦ αὐτοῦ ὄπλου κατήνεγκεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἑτέρου τοιοῦτον φοβερὸν κτύπημα, ὥστε ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ ἔπεσεν ὡς πίπτει βοῦς φονευόμενος.

Ὁ Φερρούκης ἔστη ἐπὶ τινι στιγμῇν προσεκτικὸς, ἐρευνῶν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ σκότος, περιμένων ἐπιθεσιν ἄλλων ἐχθρῶν· ἀλλὰ οὐδενὸς θορύβου γιγνομένου καὶ ἀκούων μόνον τῶν βρυγμῶν τοῦ ἑτέρου τῶν χαμαὶ κειμένων ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν καὶ στρέφων διὰ τοῦ ποδὸς ἐκυψε νὰ ἴδῃ, ἂν ἡ φυσιογνωμία ἦτο γνωστή. Σκώληξ βδελυρὸς! εἶπε θεωρῶν τὸ πιλίδιον καὶ τὸ σπασμωδικὸν πρόσωπον τοῦ Cibò ὁ δ' ἄλλος; Ἄ! εἶνε ὁ Φράγκης! Προδότης ἄναδρος, ὑπελείπετο νὰ γείνη καὶ δολοφόνος! . . . » Ἐσπόγγισε τὸ ξίφος του, ἔθηκε τὴν λεπίδα εἰς τὸν ἀργυροῦν κολεὸν καὶ ἀπεμακρύνθη.

(Ἀκολουθεῖ)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Appel à la justice internationale des grandes puissances adressé par Cléanthe Scalieri au nom du Sultan Mourad V et en faveur de Midhat pacha et consorts innocents de la mort du Sultan Aziz. Deuxième édition revue, corrigée et augmentée. 8ον Ρ. 219.— Imprimerie «L'Union».

— 'Η μονομαχία καὶ τὸ δίκαιον· μελέτη ὑπὸ Κ. Γ. Ζέου. 8ον σελ. 66.— Τύποις 'Ενώσεως.

— E. Ferrand: Πρώται βοήθειαι εἰς τοὺς δηλητηριασθέντας, πνιγέντας καὶ ἀσφυκτικούς· μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Ρ. Γ. Τιφτικισόγλου καὶ Ι. Ν. Μηνιάτου, τελειοποιήτων τῆς Ιατρικῆς. 18ον σελ. 4. καὶ 187.— Τύποις 'Ενώσεως.

— Κρίσεις περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων κ. Α. Πετρίδου διὰ Β. Διατάγματος προτεινομένης μεταρρυθμίσεως τῶν ἐν τοῖς διδασκαλείοις τῆς φιλεκαπαιδευτικῆς 'Εταιρίας διδασκῶν μαθημάτων καὶ πτυχιακῶν ἐξετάσεων ὑπὸ Μαργαρίτου Δήμιτσα, διευθυντοῦ τοῦ ἑλλ. ἐκπαιδευτηρίου καὶ καθηγητοῦ τῆς Γεωγραφίας ἐν τῷ Ἀρσακείῳ. 8ον σελ. 73.— Τύποις 'Ενώσεως.

— Κοινωνιολογία: Σελίδες ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου ὑπὸ Κωνστ. Φ. Σκόκου. Περιεχόμενα: 1) Θῦμα καὶ Δῆμιος. 2) Σύγχρονον ἐπεισόδιον. 3) Κοινωνικά ἄδυνα. 4) Ἀθλιότης πατρός. 5) Εὐγενής χρῆσις πλούτου· καὶ 6) Κοινωνικά παρασκήνια. 8ον σελ. 78.— Τύποις 'Ενώσεως.

— Πρακτικά τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς 'Εταιρίας τοῦ ἔτους 1881 καὶ ἡ ἔκθεσις τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀντωνιάδου, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἀρσακείου τῇ 27 Ἰουνίου 1882 8ον σελ. 49 καὶ διάφοροι πίνακες.— Τύποις 'Ενώσεως.

— Βιβλίον πρῶτον ἀναγνώσεως καὶ διδασκαλίας διὰ τοὺς παῖδας μετὰ 70 εἰκόνων, ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Βρουνώ, ἐκ τῆς ἐξηκοστῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ 1882, δαπάνη τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς 'Εταιρίας. 18ον σελ. 150.— Τύποις 'Ενώσεως.

— Φ. Μαρκεττή: 'Ρούβ Βλάς· μελοδράμα εἰς 4 πράξεις. 8ον σελ. 8.— Τύποις 'Ενώσεως.

— Δονιζέττη: Λουκρητία Βοργία, μελοδράμα διπρακτον μετὰ προλόγου, ποιηθὲν ὑπὸ Felice Romani. 18ον σελ. 8.— Τύποις 'Ενώσεως.

— Ἀττικαὶ Νύκτες II.—Τὰ ἅπαντα Σ. Ν. Βασιλειάδης, δικηγόρου. Δράματα: Γαλάτεια, Χίμαιρα, Σκύλλα, Ὑψηλάντης, Σεμέλη, Ἀμάθεια.— Ἐκδοσις δευτέρα. 16ον σελ. 48 καὶ 373.— Τύποις 'Ενώσεως.

— Γουσταίου Φραϊλιχ: Τὸ παιδαγωγικὸν σχολεῖον· ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Δημητρίου Ἰ. Ὀλυμπίου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Διδασκαλείῳ. 18ον σελ. 98.— Τύποις 'Ενώσεως.

— 'Η ὕγις καὶ ἀληθὴς ἐκπαίδευσις τῶν παιδῶν ὑπὸ Γεωργίου Α. Ζηκίδου. 8ον σελ. 69.— Τύποις 'Ενώσεως.

— Grand theatre d'Athènes. Xavier Girard architecte. Rapport explicatif.—Μέγα θέατρον Ἀθηῶν. Ξαβέριος Ζιράρδος ἀρχιτέκτων. Ἐξηγητικὴ ἔκθεσις. 8ον σελ. 41.— Τύποις 'Ενώσεως.

— Στοιχεῖα τριγωνομετρίας εὐθυγράμμου καὶ σφαιρικής πρὸς χρῆσιν τῶν Γυμνασίων ὑπὸ Ἀνδρέα Σπαθάρη. Ἐκδοσις δευτέρα βεβελιωμένη καὶ ἐπηρξημένη. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν καταστημάτων Ἀνδρέου Κορομηλά. 8ον σελ. 76. Τύποις 'Ενώσεως.

— Ἑλληνικὴ χρηστομάθεια πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ παρθεναγωγείοις μαθητεούντων, μετὰ σημειώσεων ὑπὸ Γεωργίου Α. Παπαδασιλείου καθηγητοῦ τοῦ Γ'. ἐν Ἀθήναις Γυμνασίου. Τεῦχος πρῶτον. 8ον σελ. 8'. 188.

— Τὸ ἐν Ἠπείρῳ ἀγροτικὸν ζήτημα ὑπὸ Γεωργίου Παχὺ βουλευτοῦ Ἀρτης. 8ον σελ. 85.

— Ὁ ἐκ Πάτμου Μιχαήλ Κ. Πάγκαλος (1824—1830). 8ον σελ. 56.

— Παράρτημα Β'. τῆς Διαπλάσεως τῶν Παίδων.— Παιδικὸν λεύκωμα. 16ον σελ. 94.

— Γενικαὶ ἀσφάλειαι (Assicurazioni Generali)· ἐταιρία ἰδρυθεῖσα τῇ 1831 ἐν Τεργέστη· ἀντιπρόσωπος ἐν Ἀθήναις Κωνσταντῖνος Στ. Βοῦρος.— Ὅρισμοὶ καὶ παραδείγματα διάφορα ἐπὶ τῶν ἀσφαλειῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐκδιδόμενα δαπάναις Ἡρακλέους Ῥαφτάνη (ὕπαλλήλου τῆς Ἐταιρίας ἐν Ἀθήναις). 16ον σελ. 27.

— Καταστατικὸν τοῦ Ἐργατικοῦ Συνδέσμου τῶν τοπογράφων, ἰδρυθέντος ἐν Ἀθήναις τὴν 11 Ἰουλίου 1882. 8ον σελ. 16.

— Per la commemorazione del generale Giuseppe Garibaldi, celebrata il XIV Giugno MDCCCLXXXII dalla colonia Italiana dell'Attica nell'Aula dell'Università di Atene. Discorso del Cav. Avv. Bernardo Beio, Console Generale di S. M. in Grecia. 80 p. 14.

— Τὰ παραδείσια τῆς Κολάσεως Π. Βεργωτῆ.— Ἀργαστόλι. 8ον σελ. 148.

— Κανονισμὸς τοῦ Συλλόγου τῶν ὠραίων τεχνῶν. 8ον σελ. 28.

— Windscheid: Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον· μετάφρασις ἐκ τῆς Γερμανικῆς ὑπὸ Νικολάου Δημαρᾶ, ὑφηγητοῦ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου καὶ δικηγόρου. Ἡ προσετέθησαν τὰ χωρία τῶν ἑλλήν. πηγῶν, σημειώσεις αὐτοτελεῖς καὶ τινες ἐκ τῆς νομολογίας. Τόμος Α'. Γενικαὶ ἀρχαί· ἐκδιδόμενος ὑπὸ Γ. Κατσουροπούλου καὶ Σ. Κουτούλινου. 8ον σελ. κβ' καὶ 403.

— Ἀλβανικὸν ἀλφαβητᾶριον κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι ὀμιλούμενον ἀλβανικὸν ἰδίωμα ὑπὸ Α. Ι. Κουλουριώτου, ἐκκαθαρισθὲν καὶ ἐπιδιορθωθὲν. Βοήθημα τῶν γονέων καὶ ἐγγειρίδιον τῶν ἀλβανικῶν τέκνων. 16ον σελ. νβ' καὶ 164.

— Δόγος, ἀναγνωσθεῖς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐμπορικῇ σχολῇ τῇ 30 Ἰανουαρίου, ἐπετεῖψ αὐτῆς ἑορτῇ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ Λυσάνδρου Γ. Χ. Κώνστα Δ. Φ. 8ον σελ. 20.— Ἐν Ὀδησσῷ.

— Ἡ Ἰλιά· πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν κατὰ τὸν F. Carl ὑπὸ Ἐμμ. Γαλάνη.— 18ον σελ. 129.

— Ἐμποροπροξενικαὶ καταδιωγμοὶ ὑπὸ Σπυρ. Εὐστ. Μεταξᾶ Λασκαράτου, ἐμποροπλοίαρχου.— 16ον σελ. 112.

— Βοτανικὰ μελετήματα, τεῦχος πρῶτον. Εἰσαγωγή εἰς τὴν βοτανικὴν ὑπὸ Σπ. Μηλιαράκη διδάκτορος τῆς Ἰατρικῆς.— Würzburg.— 8ον σελ. 29.